

Sammenhengen mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak

-en intervjuundersøkelse i to skoler

Solveig Aasbø Helgesen

Veiledere

Jorunn H. Midtsundstad og Ragnar Thygesen

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2013

Fakultet for pedagogikk og humaniora

Institutt for pedagogikk

Forord

I arbeidet med denne oppgaven har det vært utrolig mange som har hjulpet og støttet meg. Først og fremst må jeg få takke mine kjempegode veiledere som gjorde så godt de kunne selv om jeg kanskje ikke alltid gjorde ting på deres måte. Tusen takk Jorunn og Ragnar.

Hadde det ikke vært for at vi var tre stykker som satt sammen flere dager i uka og jobbet med dette så er det heller ikke sikkert at oppgaven hadde kommet i havn, Erik og Cecilie, dere har hjulpet meg mye mer enn dere aner, jeg kan ikke få takket dere nok.

Til slutt vil jeg takke venner og familie for at de har hatt tålmodighet til å være sammen med meg uansett hvor lei og grinete jeg har vært. Tusen takk for alle timene jeg har fått med dere der jeg har kunnet tenke på helt andre ting, og tusen takk for at dere har tatt i mot all frustrasjon og til tider også fortvilelse som følger med en slik oppgave.

Til slutt vil jeg takke min kjære mann Håkon, som fremdeles holder ut med meg, selv om denne oppgaven tok lenger tid enn planlagt. Tusen takk for at jeg har fått lov til å bruke deg til å få ut mye av min frustrasjon. Jeg er deg evig takknemlig, og jeg vet at dette hadde jeg ikke klart uten deg. Jeg må også takke Matilde, som gjorde at oppgaven tok lengre tid enn planlagt, men som jeg samtidig ikke ville vært foruten. Tusen, tusen takk til de to viktigste i mitt liv.

Solveig Aasbø Helgesen

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg de tre begrepene læringsmiljø, nærmiljø og tiltak.

Oppgaven baserer seg på kvalitative intervjuer foretatt på to ulike skoler i samme kommune. Det er foretatt intervjuer av både lærere og rektorene ved begge skolene. Skolenes syn på eget læringsmiljø og nærmiljø er blitt belyst med utgangspunkt i relevant teori, og det er også sett på hvilke tiltak skolene velger å sette i verk for å bedre skolens læringsmiljø.

Oppgavens hovedproblemstilling er;

Hvilken sammenheng er det mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak i de to valgte skolene?

De viktigste funnene i oppgaven forteller noe om på hvilket grunnlag skolen velger tiltak. Oppgaven sier også noe om viktigheten av dialog mellom de ansatte og ledelsen ved skolen i valg og utarbeidelse av tiltak og prosjekter.

Innholdsfortegnelse

FORORD	II
SAMMENDRAG	III
INNLEDNING	8
Problemstilling.....	8
Underproblemstillinger	9
Oppgavens oppbygging	9
TEORI	11
Læringsmiljø	11
Elever	13
Lærere/kolleger	14
Ledelsen.....	15
Overordnede	16
Oppsummering.....	17
Nærmiljø.....	17
Foreldrene	18
Skolens plass i nærmiljøet	19
Hvem går på denne skolen?	19
Hva preger nærmiljøet?.....	19
Oppsummering.....	20
Tiltak/kvalitetssystemer	20
Tiltak i egen klasse	20
Tiltak satt i gang av ledelsen.....	21
Deltagelse i valg av tiltak	22
Hvordan brukes tiltakene?	22
Oppfølging	22
Tilbakemelding	23
Hvordan tiltakene fungerer	23
Oppsummering	24
Sammenhengen mellom begrepene	24
Læringsmiljø – nærmiljø	24
Læringsmiljø – tiltak	25

Nærmiljø – tiltak	25
Sammendrag	26
METODE	27
Valg av metode.....	27
Det kvalitative forskningsintervju.....	27
Utarbeiding av intervjuguide.....	29
Oppgaven som del av et større forskningsprosjekt.....	30
Utvalg	31
Presentasjon av utvalg.....	32
Gjennomføring av intervjuene	33
Organisering og bearbeiding av de innsamlede data.....	34
Oppgavens gyldighet	35
RESULTATER	37
Hvitveisen skole	37
Læringsmiljø	37
Elever	37
Lærere/Kolleger.....	39
Ledelsen.....	39
Overordnede	40
Oppsummering.....	40
Nærmiljø.....	41
Foreldrene	41
Skolens plass i nærmiljøet	41
Hvem går på denne skolen?	42
Hva preger nærmiljøet?.....	42
Oppsummering.....	43
Tiltak	43
Tiltak i egen klasse.....	43
Tiltak satt i gang av ledelsen.....	44
Deltagelse i valg av tiltak	45
Hvordan brukes tiltakene	45
Oppfølging	46
Tilbakemeldinger	46
Hvordan tiltakene fungerer	47

Oppsummering	48
Sammendrag	48
Blåveisen skole.....	48
Læringsmiljø	49
Elevene	49
Lærere/kolleger	49
Ledelsen.....	50
Overordnede	50
Oppsummering.....	51
Nærmiljø.....	51
Foreldre	51
Skolens plass i nærmiljøet	52
Hvem går på denne skolen	52
Hva preger nærmiljøet	53
Oppsummering	53
Tiltak	54
Tiltak i egen klasse	54
Tiltak satt i gang av ledelsen	54
Deltagelse i valg av tiltak	55
Hvordan brukes tiltakene	55
Oppfølging	56
Tilbakemelding	56
Oppsummering	56
Sammendrag	57
DRØFTING AV RESULTATER.....	58
Læringsmiljø	58
Elevener	58
Lærere/Kolleger.....	61
Ledelsen.....	62
Overordnede	64
Sammendrag.....	64
Nærmiljø.....	65
Foreldre	65
Skolens plass i nærmiljøet	66
Hvem går på denne skolen?	67

Hva preger nærmiljøet?.....	68
Sammendrag.....	69
Tiltak.....	70
Tiltak i egen klasse.....	70
Tiltak satt i gang av ledelsen.....	71
Deltagelse i valg av tiltak.....	72
Hvordan brukes tiltakene.....	73
Oppfølging.....	74
Tilbakemeldinger.....	74
Hvordan tiltakene fungerer.....	75
Sammendrag.....	76
KONKLUSJON OG AVSLUTNING.....	77
Veien videre.....	78
LITTERATURLISTE.....	79
VEDLEGG.....	A
Intervjuguider.....	a
Lærere.....	a
Rektorer.....	b

Innledning

Denne oppgaven har sett på hvordan to skoler i samme kommune ser på sitt eget læringsmiljø og sitt nærmiljø og hvilke tiltak de velger å sette i verk på bakgrunn av dette. Oppgaven skiller mellom de sosiale tiltakene og de faglige tiltakene som blir satt i verk for å bedre skolens læringsmiljø.

Læringsmiljøet forstås som de fysiske og sosiale forholdene som finner sted på en skole og som er med på å danne rammene for undervisninga. Læringsmiljø er et begrep som i stadig større grad har blitt fokusert på i forskning og i media.

Nærmiljøet til skolen betegner de sosiale og fysiske rammene som befinner seg i skolens nærområde. Foreldre og elevenes hjem er med på å definere dette.

Det siste begrepet som vil bli belyst er tiltak. Med tiltak menes de handlingene skolene gjør med tanke på læringsmiljø. Dette kan være enten faglige tiltak eller sosiale tiltak. Med faglige tiltak menes tiltak som går på enten elevenes eller lærernes fagkunnskaper, eller tiltak som har som formål og forbedre elevenes eller lærernes fagkunnskaper. Med sosiale tiltak menes tiltak som har som formål å forbedre de sosiale relasjonene som finner sted på skolen, enten det er mellom elever eller mellom lærer og elev.

Tidligere forskning har sett på sammenhengen mellom læringsmiljø og nærmiljø. Det er også laget mange ulike programmer for tiltak som kan settes inn for å bedre skolens faglige eller sosiale læringsmiljø. Men har egentlig nærmiljøet til skolen noe å si for hvilke tiltak skolen setter i verk? Det er det denne oppgaven skal prøve å finne et svar på.

Hvilke faktorer er det som i så fall har betydning for hvilke tiltak skolen velger? Er det foreldregruppa til skolen, er det holdninger i nærmiljøet eller er det skolens omdømme som er avgjørende? Har størrelsen på skolen noe å si? Og dersom det hadde vært opp til lærerne å velge ville de ha foretrukket faglige eller sosiale tiltak?

Problemstilling

Som tidligere nevnt så finnes det tidligere forskning på både læringsmiljø, nærmiljø og tiltak. Det er tidligere ikke vist til noen sammenheng mellom disse tre begrepene. Som utgangspunkt for studiene i denne oppgaven er derfor hovedproblemstillingen:

Hvilken sammenheng er det mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak i de to valgte skolene?

Underproblemstillinger

For å belyse hovedproblemstillingen er det utarbeidet to underproblemstillinger som skal hjelpe å gi svar på hovedproblemstillingen. For å kunne svare på problemstillingen er det helt nødvendig å gjøre noen undersøkelser. Som tittelen på oppgaven tilsier er dette gjort ved hjelp av intervju. Når man bruker intervju som metode kan man få frem respondentenes syn på sin egen situasjon. Dette ble derfor utgangspunkt for delproblemstilling 1.

1. Hvilket syn har Hvitveisen og Blåveisen skole på læringsmiljø, nærmiljø og tiltak?

Det å ta med to ulike skoler i undersøkelsen har vært fint for å kunne ha noe å sammenligne med. Etter at man har funnet ut hvilke syn de to skolene har på læringsmiljø, nærmiljø og tiltak ble det naturlig å se på likheter og forskjeller mellom de to skolene. Dette er også med på å underbygge hovedproblemstillingen, fordi det gjør det mulig å finne fellestrekk ved de to skolene og trekke noen konklusjoner ut av dette. Delproblemstilling nummer 2 ble derfor;

2. Hvilke likheter og forskjeller er der mellom de to skolene når det gjelder læringsmiljø, nærmiljø og tiltak?

Med disse delproblemstillingene som støtte til å svare på hovedproblemstillingen vil oppgaven få en oppbygning og en struktur som beskrevet under.

Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt opp i innledning, teori, metode, resultater, drøfting og konklusjon/avslutning. I teoridelen vil hvert av de tre hovedbegrepene bli beskrevet. Det vil også bli gitt en kort beskrivelse av sammenhengen mellom begrepene. I metodekapitlet i oppgaven blir forskningsmetoden for undersøkelsen beskrevet. Det blir også gitt en beskrivelse av hvordan utvalget er gjort, og hvem det består av. Til slutt blir det sagt noe om oppgavens gyldighet og troverdighet. Det neste kapitlet beskriver resultatene som er kommet

frem i undersøkelsen. Resultatene er fremstilt skolevis. I Drøftingskapittelet blir resultatene i undersøkelsen drøftet opp mot relevant teori. Dette kapitlet sammenligner resultatene ved de to skolene, for så å se på likheter og forskjeller mellom dem. Til slutt i oppgaven er det en avslutning. Her blir problemstillingen i oppgaven besvart og forskningsspørsmål for videre forskning blir foreslått.

Teori

Dette kapitlet vil gå inn på de tre mest sentrale begrepene i oppgaven. Læringsmiljø, nærmiljø og tiltak. Kapitlet vil se på de tre begrepene og gi et lite innblikk i hva ulike litteratur/teori sier om temaet.

Læringsmiljø

Læringsmiljø er et begrep som blir brukt av mange personer, og det finnes derfor også mange ulike definisjoner av begrepet. En av de mest kjente personlighetene innenfor forskning på læringsmiljø i Norge er Thomas Nordahl. I et hefte utarbeidet for utdanningsdirektoratet i 2009 er læringsmiljø definert på følgende måte:

Med læringsmiljøet forstås de miljømessige faktorene i skolen som har innflytelse på elevenes sosiale og faglige læring, samt elevenes generelle situasjon i skolehverdagen. Disse faktorene er i hovedsak relatert til vennskap og deltagelse i sosiale og faglige fellesskap, relasjoner til medelever og lærere, klasseledelse, normer og regler, verdier, forventninger til læring og det fysiske miljøet i skolen. Samlet kan dette også omtales som elevenes arbeidsmiljø. (Nordahl m.fl. 2009).

En annen måte å definere læringsmiljø på blir presentert i boken *Skolen som læringsarena* (2005) av Einar og Sidsel Skaalvik.

På den ene side kan vi betrakte læringsmiljøet på skolen som totaliteten av fysiske forhold, planer, lærestoff, læremidler, organisering av undervisningen, arbeidsformer, vurderingsformer, sosiale relasjoner og holdninger til læring. (Skaalvik og Skaalvik 2005;176).

Ut i fra disse to definisjonene kan vi se at læringsmiljøet ved en skole kan sees på som alle de ulike faktorene som spiller inn på hvordan elever og lærere ved skolen oppfatter miljøet og undervisningen ved skolen og i klasserommet. I denne oppgaven er begrepet begrenset til de faktorene som befinner seg innenfor skolens fire vegger, og blir belyst ut i fra henholdsvis elever, lærere, skolens ledelse og skolens overordnede.

Læringsmiljøet ved en skole blir dannet på bakgrunn av blant annet skolens ansatte og skolens ledelse. Hvordan elevene ved skolen forholder seg til hverandre er avgjørende for hvordan læringsmiljøet ved skolen er og hvordan det utvikler seg videre. Man kan si at læringsmiljøet til skolen ikke er statisk, men er en slags prosess som er i stadig endring. Endringene kan skje med utgangspunkt i elevene, lærerne eller normer og regler som skolens ledelse er med på å danne. Endringer kan også skje dersom politikere enten lokalt eller nasjonalt endrer på skolens styringslinjer. Dette kommer kanskje best frem når utdanningsdirektoratet kommer med ny skolereform.

Lærerne er også i stor grad med på å påvirke skolens læringsmiljø. Både Nordahl m.fl. (2009) og Skaalvik og Skaalvik (2005) viser til at faktorer som klasseledelse, arbeidsformer og organisering av undervisningen er viktige faktorer i læringsmiljøet. I alt dette har lærerne har en helt sentral rolle. Hvilke arbeidsformer den enkelte lærer velger å benytte seg av i sitt klasserom er med på å skape læringsmiljøet ved den enkelte skolen.

Normer og regler som er fastsatt ved den enkelte skolen er ofte fastsatt i samarbeid med skolens ledelse. Skolelederen skal være leder for skolens ansatte og inspirator for skolens elever og har derfor en helt sentral rolle i læringsmiljøet ved skolen. Skolens ledelse har også et overordnet ansvar for at lærerne gjennomfører undervisningen på en god og hensiktsmessig måte (Johannessen og Olsen 2008). De har ansvar for hvordan skolens økonomi håndteres, og dette vil igjen få utslag på lærere og elevers tilgang på læremidler og lærestoff og på denne måten være med på å prege skolens læringsmiljø.

Til sist tas også skolens planer og skolens fysiske miljø med som en viktig faktor i skolens læringsmiljø. Den viktigste planen skolen har å forholde seg til er læreplanen, som er utarbeidet og vedtatt av folkevalgte politikere. Det at politikere, både nasjonalt og lokalt, har innvirkning på skolens læringsmiljø er et stadig tilbakevendende tema. Man ser tydelig at skolepolitikk er noe som skaper engasjement nesten uansett hvem du snakker med. Skolenes fysiske miljø, som omtales av både Skaalvik og Skaalvik (2005) og Nordahl m.fl. (2009), er et tema som også skaper mye debatt både lokalt og nasjonalt og ikke minst i media. Skolebygg og inneklima er tilbakevendende temaer i både aviser, fjernsyn og nettaviser (Vinding 2012, tv2.no 2012, Larsen 2012).

I et hefte som er laget på vegne av Utdanningsdirektoratet (Nordahl m.fl. 2009) har de oppsummert læringsmiljø i fem punkter;

- Lærers evne til å lede klasser og undervisningsforløp
 - Positive relasjoner mellom elev og lærer
 - Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
 - Godt samarbeid mellom skole og hjem
 - God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen
- (Nordahl m. fl. 2009)

Disse fem punktene er med på å vise tydelig hvilke faktorer Utdanningsdirektoratet ser på som vesentlige for å skape læringsmiljøet ved en skole.

Læringsmiljø vil i denne oppgaven bli sett ut i fra fire ulike perspektiver. De fire perspektivene er dannet på bakgrunn av det de to definisjonene til Nordahl m.fl. (2009) og Skaalvik og Skaalvik (2005). Oppgaven vil derfor fokusere på hvordan elevene er med på å skape og påvirke eget læringsmiljø, hvordan lærere og kolleger er med på å skape læringsmiljø, læringsmiljø basert på valg og muligheter som ligger hos skoleledelsen og til slutt hvilke rammer skolens overordnede eller skoleeier er med på å sette, som i sin tur igjen har innvirkning på skolens læringsmiljø.

Elever

Relasjoner mellom elever, og mellom lærer og elev, er en viktig del av skolens læringsmiljø (Skaalvik og Skaalvik 2005). Det at elevene føler seg trygge på hverandre, føler at de har en tilhørighet i klasserommet og vet at de har en god relasjon til læreren, er essensielt for å føle seg trygg og akseptert på skolen. Dersom elevene føler seg utrygge og utilpass på skolen vil dette kunne ha negativ innvirkning på læringsmiljøet.

Det emosjonelle aspekt ved de sosiale relasjonene knytter seg til den betydningen disse relasjonene har for elevens trygghet, angst, bekymringer, trivsel og følelse av tilhørighet i miljøet. Dette utgjør en viktig del av elevens velbefinnende i skolen, men har også avgjørende betydning for elevenes motivasjon og evne til faglig konsentrasjon (Skaalvik og Skaalvik 2005;177).

I både Tysk og Amerikansk didaktisk tradisjon er det viktig at både læreren og eleven er ansvarlig for at eleven lærer noe i undervisningen (Arfwedson 1998). Hvilken kultur som dominerer elevene mellom er med på å skape et godt eller dårlig læringsmiljø ved skolen.

Skaalvik og Skaalvik (2005) skiller mellom to holdninger som ofte dominerer på en skole med tanke på skolens målstruktur. Den ene retningen er læringsorientert, mens den andre retningen er prestasjonsorientert. Hvilke av disse to holdningene som dominerer i en klasse eller ved en skole er derfor med på å avgjøre hvilken holdning elevene ved skolen har til læring som igjen er på å bestemme hvilken læringskultur som befinner seg på skolen. Dersom elevene er fokusert på gode prestasjoner er dette noe som vil være med på å skape én type kultur for læring, mens dersom elevene er fokusert på læring for læringen sin del vil dette kunne skape en annen kultur for læring mellom elevene.

De forventningene lærere og foreldre viser at de har til elevene er med på å prege elevens oppførsel (Iglum 1997). Dersom man forventer at elevene er late og ikke gjør lekser blir dette ofte en selvoppfylt profeti.

Tilpasning av undervisningen til den enkelte elev og elevens *innsats*, ser ut til å være de variablene som direkte kan være med på å forklare elevenes karakterer, men bare til en viss grad (Bergkastet, Dahl og Hansen 2009;15).

Her vises det til at hvordan læreren legger opp undervisningen er av betydning for hvilke resultater elevene oppnår på skolen. Utsagnet er basert på analysen av Elevundersøkelsen fra 2008 (Bergkastet, Dahl og Hansen 2009). Videre påpekes det at elevenes følelse av tilpasset undervisning og hjelp fra læreren har betydning for relasjonen elevene får til læreren, noe som videre har betydning for elevenes opplevelse av sin innsats på skolen (Bergkastet, Dahl og Hansen 2009). Med andre ord kan vi si at elevenes opplevelse av støtte fra lærerne er med på å danne grunnlaget for et godt læringsmiljø som videre vil gi utslag i form av elevenes skolerresultater.

Lærere/kolleger

Utdanningsdirektoratet har også definert fire punkter for hva de mener er viktige faktorer hos en lærer for å skape et godt læringsmiljø ved en skole.

- Relasjon mellom elev og lærer
 - Forventninger og støtte til elevene
 - Direkte instruksjoner og anvendelse av regler
 - Lærerens evne til å lede klasser og håndheve regler
- (Nordahl m.fl. 2009)

Ut i fra det Utdanningsdirektoratet sier ser man at lærerne og relasjonen mellom læreren og klassen er en avgjørende faktor for å skape et godt læringsmiljø. Det at læreren er klar i beskjedene og forutsigbar i sine handlinger er også viktig for å skape trygghet hos elevene.

Å utvikle og opprettholde et positivt læringsmiljø er med andre ord et arbeid man som lærer må bruke tid på. Dette arbeidet legger grunnlaget for det som er den viktigste jobben, som jo er å undervise på en slik måte at elevene lærer (Bergkastet, Dahl og Hansen 2009;17).

Læreren er gjennom sine valg en viktig faktor i elevenes læringsmiljø. Videre kan man si at hvordan elevene oppfatter læringsmiljøet ved skolen sier noe om hvordan lærernes valg har påvirket skolens eller klassens læringsmiljø (Bergkastet, Dahl og Hansen 2009). Man kan også se at ulike elever kan oppfatte læringsmiljøet ved skolen og i klassen ulikt, og det blir derfor viktig for læreren å ha gode relasjoner til hver enkelt elev, slik at han til daglig kan prøve å påvirke elevenes læringsmiljø på en slik måte at flest mulig opplever det som positivt å gå på skolen. Det er også viktig at flest mulig føler at de har et faglig og sosialt utbytte av å gå på skolen.

Ledelsen

Hvilke valg og prioriteringer ledelsen gjør vil i andre rekke påvirke lærernes valg og videre ha en påvirkning på elevenes læringsmiljø, og elevenes oppfatning av eget læringsmiljø.

Forventninger kommer til uttrykk på mange ulike måter. Det kan vises som respons på atferd, forventninger til progresjon eller forventninger med tanke på sosial atferd (Midsundstad 2010a). På denne måten formidler skolen til elevene og nærmiljøet hva de står for, i noen tilfeller veldig tydelig, i andre tilfeller mer diffust. Skoler kan velge ulike måter å vise forventningene sine utad. Noen skoler kan være veldig tydelige på atferd, mens de er mindre tydelige på progresjon, og omvendt. De valgene ledelsen gjør i forhold til dette vil påvirke skolens lærere og elever, og på denne måten være med på å avgjøre hvordan skolens læringsmiljø oppfattes innad på skolen, og utad til skolens omgivelser.

Ledelsen ved skolen har sammen med skoleeier ansvar for at opplæringsloven blir fulgt ved den enkelte skole.

Overordnede

I denne oppgaven blir skolens overordnede sett på som kommune, stat og dermed også politikere både lokalt og nasjonalt. Det er politikerne nasjonalt som setter de ytre rammene for hvordan norsk skole skal drives, de har ut i fra opplæringsloven, læreplanen og diverse rundskriv gitt et klart signal om hvordan de vil at norske skoleelever skal ha det på skolen, og hva de skal lære på skolen. Kommunen har også, gjennom blant annet økonomiske prioriteringer, et ansvar for at den enkelte skolen har mulighet til å drive på en måte som tilfredsstillende staten sine krav til utdanningsinstitusjoner.

Når det gjelder skolens fysiske forhold, som for eksempel inneklime, viser det seg at flere skoler ikke oppfyller kravene til et godkjent inneklime, og politikere får spørsmål om dette er akseptabelt, det blir også sagt at det er deres ansvar (Brusegard 2012, Larsen 2012, Vinding 2012). Lokalpolitikere blir sett på som skoleeier og blir stilt til ansvar for at de holder skolene åpne selv om forholdene ikke samsvarer med kravene utdanningsdirektoratet har til inneklime i skolebygg. Staten blir stilt til ansvar fordi det er deres ansvar å bevilge penger til vedlikehold og nybygg av skoler slik at alle norske elever går på en skole der de fysiske forholdene ligger til rette for god læring.

Læreplanen og opplæringsloven

Styringsmaktene har ved hjelp av loven og læreplanen lagt viktige føringer for hvordan de vil at norske skoler skal drives. Begge steder har de oppgitt elementer som skal være med på å danne et godt læringsmiljø ved den enkelte skolen. Dette er et av virkemidlene staten bruker for å styre skolene inn i en retning, slik at skolene har noen felles retningslinjer, og slik at elever ved alle skolene i hele landet skal ha noenlunde like vilkår (Engelsen 2006). Et annet virkemiddel de har er budsjettet, hvor mye penger de velger å bruke på skole og utdanning har selvfølgelig også innvirkning på hvordan den enkelte skole styres og drives.

I Opplæringsloven §9a-1 står det;

Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring. (Lovdata.no)

Dette kalles også i mange sammenhenger for elevenes arbeidsmiljølov. Loven skal sikre norske skoleelever et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø (Opplæringsloven §9, lovdata.no). Det er viktig at elevene trives ved skolen og at de har arbeidsforhold som er tilrettelagt for hver enkelt av dem slik at deres arbeidsdag kan gå så smertefritt som mulig. Loven sier videre noe om skolens fysiske miljø, både inne og ute, samt hvilke rettigheter og plikter lærere, elever og foreldre har i forhold til elevenes arbeidsmiljø/læringsmiljø (lovdata.no). Elevene kan aktivt delta for å bedre skolens læringsmiljø ved hjelp av for eksempel elevråd, Opplæringsloven § 11-2, og foreldre har sitt organ i foreldreutvalget, Opplæringsloven § 11-4 (lovdata.no). På denne måten har staten sikret både elever og foreldre muligheten til å, aktivt, delta i den enkelte skoles utvikling og aktiviteter, samt gitt dem mulighet til å komme med synspunkter på hvordan skolen driftes eller burde driftes.

Oppsummering

Elevene sitt læringsmiljø kan også bli sett på som elevenes arbeidsmiljø. Både elevene, lærerne, skolens ledelse og skolens overordnede er viktige personer/organisasjoner i det å danne et godt læringsmiljø ved den enkelte skole. Den norske stat har ved lov gitt både skoleeier, ansatte elever og foreldre muligheter og rettigheter til å delta i den enkelte skoles utvikling. Det er derfor mange ulike faktorer som er med på å danne en skoles læringsmiljø, og det er med på å gjøre begrepet læringsmiljø til et sammensatt begrep.

Nærmiljø

Begrepet nærmiljø brukes ofte i samme sammenhenger som lokalmiljø, og ofte finner man heller ikke noe klart skille mellom dem, og de brukes om hverandre (Moen 2004, Raaen 1984). «Idretts- og ungdomslag, kvinneforeninger, lokallag av frivillige og politiske organisasjoner osv. blir det som utgjør det betydeligste innslaget av nærmiljø og lokalsamfunn i menneskers liv» (Raaen 1984;47). Det vil altså si at hvilke aktiviteter skoleelevene driver med på fritiden er med på å prege skolens nærmiljø.

Nærmiljø og lokalmiljø blir ofte brukt om boligområder, og områder som er knyttet til skoler og barnehager i form av geografisk beliggenhet.

Et lokalsamfunn kan bestå av flere 'nærmiljøer': bomiljø. Kvartaler, borettslag eller velforeninger, dvs. avgrensede miljøer med eget særpreg og egen identitet. Det vi gjør på lokalsamfunnsnivå skal støtte/ta vare på aktivitetene og særpreget i de nærmiljøene som finnes innen lokalsamfunnene. Noen ganger vil vi se at det også her kan være lurt å ta med hele skolekretsen inn under begrepet nærmiljø (Laksholm og Ness 1999;38).

Begrepet nærmiljø kan på bakgrunn av disse ulike begrepene være vanskelig å definere helt klart. I denne oppgaven vil nærmiljø bli sett på som det miljøet som befinner seg i tilknytning til skolen. Nærmiljøet vil dermed omhandle foreldre og andre personer som bor i nærheten av skolen, det vil omhandle de som benytter seg av skolen utenfor skoletiden og det vil omhandle elevene ved skolen og hva som kjennetegner dem. Noen nærmiljøer er preget av personer med høy utdanning, noen nærmiljøer er preget av personer med lav utdanning, i noen nærmiljøer har skolen en helt naturlig plass i andre nærmiljøer er skolen en helt egen institusjon, som stort sett blir brukt til undervisningsformål.

Foreldrene

Av for eksempel Thomas Nordahl blir foreldrene sett på som en del av skolens læringsmiljø (Nordahl 2009). I denne oppgaven blir læringsmiljø sett i sammenheng med ulike aktører innenfor skolens fire vegger, samtidig skal begrepet drøftes opp mot begrepet nærmiljø, og valget ble derfor å se på foreldrene som en del av skolens nærmiljø istedenfor skolens læringsmiljø. Det er derimot ikke sagt at de ikke spiller en viktig rolle i skolens læringsmiljø.

Samarbeidet mellom skolen og hjemmet er viktig. Dersom man klarer å skape et godt samarbeid kan dette være avgjørende for å lykkes i arbeidet med å skape et godt læringsmiljø (Bergkastet, Dahl og Hansen 2009). Som tidligere nevnt har foreldrene lovbestemt rett til å ta del i utviklingen av skolemiljøet ved den enkelte skolen. Dette fører til at foreldrene får en slags dobbeltrolle i skolen. De skal ta del i elevenes skolegang samtidig som de mer eller mindre aktivt er med på å forme elevenes fritid, spesielt når elevene er små. Foreldrene har også gjennom sine holdninger til skolen avgjørende betydning for skolens læringsmiljø (Hattie 2009).

Skolens plass i nærmiljøet

Kommunen har i sin byggeplanlegging også ansvar for hvordan arealet de bygger på skal brukes, prioriteringer og organisering av bygningstiltak (Moen 2004). Det vil si at når kommunen bygger en ny skole, eller bygger ut/renoverer en skole må de også ta hensyn til om skolen kun skal brukes til undervisningsformål, eller om den også kan brukes til andre aktiviteter av folk i skolens nærmiljø. Mange skoler blir etter skoletid brukt av frivillige organisasjoner og idrettslag, dette vil være med på å påvirke hvordan nærmiljøet ser på skolen, og hvilket forhold de får til skolen.

Hvem går på denne skolen?

Sosial og kulturell kapital henger ofte sammen og går ofte i «arv» fra en generasjon til neste (Bø og Schiefloe 2007). Det vil altså si at dersom et område eller nærmiljø er preget av beboere med lav sosial- og kulturell kapital er det stor sannsynlighet for at dette preger nærskolens elevmasse, og omvendt. I Norge er det slik at de fleste barn går på den skolen som ligger nærmest deres hjemsted.

Hvilke økonomiske forhold som preger hjemmene til elvene ved skolen kan også ha mye å si. De fleste i Norge i dag kommer fra med hjem med gode økonomiske vilkår, men det finnes også elever som ikke har råd til å kjøpe det samme som de de går på skole med (Moen 2004). Hvor stort kjøpepress det er mot unge kan være avhengig av hvilken økonomisk situasjon som er regjerende i en skoles nærmiljø.

Hva preger nærmiljøet?

«... den sosiale kapitalen i barns omgivelser kan spille en rolle for utdanningsatferd og utdanningsprestasjoner» (Bø og Schiefloe 2007:168). En skole er preget av det nærmiljøet den befinner seg i og dette er i stor grad med på å bestemme hvem som går på skolen, hvilke undervisningsformer de bruker på skolen og hvordan ledelsen jobber.

Det samfunnet vi lever i i dag er mye mer sammensatt en det har vært tidligere (Moen 2004). Det vil også si at regler og normer ikke nødvendigvis er like selvfølgelige lengre.

Familieforholdene har også endret seg, fra å være et stabilt sted med mor, far og barn, til å blitt mer ustabil med for eksempel mor, stefar, stesøsken og halvsøsken. Mange elever har også foreldre med delt foreldrerett og bor litt her og litt der. Hvordan elever har det hjemme, og hvor stabile de føler hjemmeforholdene vil være elementer de tar med seg inn i skolehverdagen.

Oppsummering

Hvordan en skoles nærmiljø er satt sammen kan ha store variasjoner. Hvilket forhold foreldrene har til skolen, hvilken økonomi som er regjerende i nabolaget og hvilken sosial kapital foreldrene innehar er med på å prege nærmiljøet. Hvilken type nærmiljø skolen befinner seg i vil derfor være med på å danne et grunnlag for hvilken type elever som går på skolen.

Tiltak/kvalitetssystemer

Det er tre hovedgrunner til at skoler velger å sette i gang tiltak; kostnader omdømme og krav fra omverdenen (Johannessen og Olsen 2008). De aller fleste skoler er i dag opptatt av å drive skole på en måte som gjør at de kan plassere pengene der det er mest bruk for dem, det vil si at det vil være gunstig å spare penger et sted det er mulig å spare. Ved å sette inn tiltak for å bedre for eksempel skolens læringsmiljø vil man kanskje kunne frigjøre ansatte i et klasserom for så å bruke det et annet sted, eller for å kunne bruke de økonomiske ressursene til for eksempel undervisningsmateriell. Det er altså om å gjøre å sette i gang tiltak som vil senke utgiftene og forbedre kvaliteten (Johannessen og Olsen 2008). Målet med kvalitetssystemer er at skolen skal utvikle ny kunnskap som igjen fører til ny atferd enten hos elevene eller hos de ansatte (Johannessen og Olsen 2008).

Tiltak i egen klasse

Ofte blir det satt i gang tiltak av en skoleledelse som skal være med å bedre for eksempel læringsmiljøet ved skolen. Likevel vil det alltid være slik at hver enkelt lærer har pågående prosjekter i sitt eget klasserom. Dette kan være konkrete prosjekter som å ha bøkene klare på

begynnelsen av timen eller å ha arbeidsro i timene. Ofte er dette mindre og veldig konkrete tiltak som er beregnet for en enkelt gruppe eller klasse og derfor er spesielt god tilpasset samspillet mellom den enkelte gruppen og læreren.

Tiltak satt i gang enten i et enkelt klasserom eller på en hel skole har som regel en av følgende lærdommer som utgangspunkt.

- De dreier handlingene i ønsket retning
- De endrer atferd
- De etablerer rutiner som rettleder atferd
- Da avdekker og korrigerer feil
- De sørger for overføring av erfaring
(Johannessen og Olsen 2008;253).

Det er også viktig å gå foran som et godt eksempel i klasserommet. Som lærer vil du bli sett på som en rollemodell for elevene, og dersom du skal drive med holdningsskapende arbeid er spesielt viktig å vise elevene hva som er gode holdninger (Iglum 1997).

Det er ikke gitt at en elevgruppe viser den samme atferden ovenfor ulike lærere, dersom en elevgruppe har en fin kommunikasjon og atferd mot en lærer kan dette endre seg dersom det kommer en annen lærer inn i klasserommet (Bergkastet, Amundsen og Skjæret 2010). Det vil si at det er opp til den enkelte lærer å sette i gang tiltak slik at ønsket atferd oppnås i den enkelte klasse han eller hun underviser. Det vil også være en fordel dersom flere lærere går sammen om å oppnå samme atferd i en gruppe. Eventuelt kan ledelsen gå inn å sette i gang tiltak slik at hele skolen går sammen om hva som er ønsket atferd, og setter i gang felles tiltak for å oppnå dette.

Tiltak satt i gang av ledelsen

Dersom man skal klare å få i gang et tiltak, og se gode resultater er det en fordel å starte et tiltak og holde på med det over tid. Ofte er de utfordringene man vil få bukt med komplekse og det å finne en kjapp og lettvent løsning vil sjeldent vare veldig lenge (Johannessen og Olsen 2008). Det er også viktig å finne frem til kjernen i de problemene som finner sted ved skolen slik at man også kan sette i gang tiltak med fokus på de rette tingene, for de aller fleste vil det virke unødvendig og demotiverende dersom det settes i gang tiltak med bakgrunn i antagelser istedenfor hva som er realiteten (Johannessen og Olsen 2008). Det er viktig at skoleledelsen kommer frem til tiltak som passer for den enkelte skolen, og ferdigkjøpte

opplegg for å bedre en skoles kvalitet er sjeldent en god løsning, de baserer seg ikke på hva som faktisk er problemene ved den gitte skolen, og er derfor ikke skreddersydd nok til å kunne ha ønsket effekt (Johannessen og Olsen 2008). Uansett om en skole skulle velge å starte sitt eget opplegg på bakgrunn av analyser gjennomført i sitt eget miljø, eller velge et ferdig laget opplegg vil det være helt nødvendig at ledelsen er åpen for innspill fra alle de ansatte ved skolen, slik at tiltaket kan skreddersys mest mulig i forhold til skolen og ønsket utfall.

Deltagelse i valg av tiltak

Som tidligere nevnt er det viktig at de ansatte ved skolen også er delaktige i utviklingen av et tiltak som har som mål å bedre ett eller flere områder ved skolen. I følge Bergkastet, Amundsen og Skjæret (2010) burde man starte endringsprosesser ut i fra følgende to punkter;

- Hvilke utfordringer står vi ovenfor?
- Hvordan ønsker vi at det skal bli?
(Bergkastet, Amundsen og Skjæret 2010;15).

Videre foreslår de at hver enkelt lærer setter seg ned å skriver noen punkter under hvert spørsmål før temaet blir tatt opp på teammøte. På denne måten blir alle de ansatte med på å danne utgangspunktet for hvilke tiltak skolen som helhet skal sette i gang, og de får også muligheten til å fortelle hva de mener er skolens utfordringer.

Hvordan brukes tiltakene?

Tiltakene som blir satt i gang burde være konkrete og ofte setter man i gang flere tiltak samtidig for å nå et eller flere ønskede hovedmål. Man kan også sette i gang et tiltak av gangen for å nå et hovedmål noen år fremover i tid (Fløgstad og Helle 2007).

Oppfølging

Det å ha jevnlig møter på trinnet og/eller med ledelsen kan være nyttig for å komme videre med prosjektet eller tiltakene (Bergkastet, Amundsen og Skjæret 2010). Etter at tiltak er satt i

gang enten på klassenivå, på trinn eller som et fellesprosjekt for skolen er det fint å ha et møte slik at lærerne kan snakke sammen og fortelle hva de mener fungerer og hva som ikke fungerer like bra. De kan også på denne måten få tips fra andre lærere, og de kan bli enige om endringer som vil gjøre det lettere for dem å nå de målene de har satt seg. Det at skolens ledelse tar seg en tur rundt av og til for å se hvordan tiltakene fungerer kan også være nyttig (Bergkastet, Amundsen og Skjæret 2010). På denne måten kan han/hun gi lærerne konkrete tilbakemeldinger på hvordan de opplevde ulike situasjoner, og i hvilken grad de mente tiltakene hadde virket positivt eller negativt. Det kan også være aktuelt å ta opp utfordringer og tiltak man har satt i gang som en del av et foreldremøte. På denne måten blir foreldrene tydelig informert om hva som foregår på skolen, og de kan ta opp situasjoner hjemme med bakgrunn i det de vet at de jobber med på skolen.

Tilbakemelding

Det er viktig at tiltakene som blir satt i gang ikke er statiske, men er i endring ettersom man ser hva som fungerer og hva som ikke fungerer så bra. Spesielt i startfasen av et prosjekt er dette viktig (Johannessen og Olsen 2008). Det er viktig at ledelsen tar imot de tilbakemeldingene de får fra de andre ansatte og gjør det de sier de skal gjøre. Det er ofte et problem at de sier de skal gjøre noe, det skjer ingenting, og de ansatte blir forvirret og skuffet og konflikter kan oppstå (Johannessen og Olsen 2008). Det er derfor viktig at ledelsen ikke bare sier seg enig med de ansatte, men kommer med en respons som de kan stå for, og som de faktisk kommer til å gjennomføre. Slik kan de både vise at de lytter og tar til seg det de ansatte mener, samtidig som de lettere unngår konflikter.

Hvordan tiltakene fungerer

Det er viktig å ha klare mål for hva man skal oppnå ved å sette i gang et tiltak ved en skole. På denne måten vil det også bli lettere å se om man har oppnådd det man ville, og man kan også lettere se om man er på rett vei underveis i prosessen (Johannessen og Olsen 2008).

Oppsummering

Målet med å sette i gang tiltak på en skole eller i et klasserom er at ny kunnskap skal føre til ny atferd hos elevene, lærerne og ledelsen. Noen tiltak setter den enkelte lærer selv i gang i sin egen klasse, mens andre tiltak kan være nyttige for skolen som helhet, og ledelsen kan derfor velge å sette inn felles tiltak for hele skolen. Dersom ledelsen velger å sette inn felles tiltak er det viktig at lærerne får komme med sine synspunkter på hvilke utfordringer de møter, og også komme med konkrete forslag til hva man kan gjøre for å bedre situasjonen. Tiltakene bør bli kontinuerlig fulgt opp, og de erfaringene som har blitt gjort må tas til etterretning slik at nødvendige endringer kan gjøres. Det viktigste er å nå de målene man har satt seg. Jo mer konkrete mål man setter jo lettere er det å se om man har klart å oppnå ønsket resultat.

Sammenhengen mellom begrepene

Læringsmiljø – nærmiljø

Bøe og Schiefloe (2007) viser til levekårsundersøkelsen i 1976 og sier at

«Barn med svake skoleforutsetninger i familien gjør det bedre dersom de går i klasse med mange elever med bedre forutsetninger. De dras med av skolekameratenes ambisjoner og prestasjoner» (Bøe og Schiefloe 2007;168).

Dersom en klasse består av en stor gruppe med flinke elever som kommer fra ressurssterke hjem vil dette kunne ha en innvirkning på de elevene i klassen som ikke har like gode forutsetninger. Dersom nærmiljøet til en skole hovedsakelig består av personer med høyere utdanning og gode ressurser vil dette også kunne gjenspeile seg i skolen, og elevmassen vil bære preg av dette. De elevene som kommer fra mindre ressurssterke familier vil dra nytte av de klassekameratene de har rundt seg. Dersom det er omvendt vil dette også kunne ha innvirkning på læringsmiljøet ved en skole. Noen skoler har et nærmiljø som består av folk med lavere utdanning og lite ressurser, dette vil føre til at mange klasser har et overtall elever med lave forutsetninger. På denne måten kan nærmiljøet ha en betydelig rolle for læringsmiljøet ved den enkelte skolen.

Læringsmiljø – tiltak

Skolens ledelse har, sammen med skolens ansatte, ansvar for å skape et godt læringsmiljø ved den enkelte skolen. Det er derfor naturlig at skolen setter i gang tiltak som har som formål å bedre det læringsmiljøet som allerede finnes ved skolen.

Elevene befinner seg på skolen innenfor en organisatorisk ramme som i sterk grad bestemmer hva slags undervisning de får, hva slags læringsmiljø og psykososialt miljø de opplever, og hvilke relasjonelle forhold som utvikler seg til andre barn og voksne. Skoleledelsen har vesentlig innvirkning på læring og læringsmiljø, læringsutbytte og trivsel. (Berg 2012;70)

Læringsmiljøet ved en skole er under konstant utvikling og blir hele tiden påvirket av elever, lærere, skolens ledelse og de rammene som til enhver tid skolen opererer innenfor. Dersom læringsmiljøet er på vei i en retning man ikke ønsker er det viktig at skolen straks setter i gang tiltak for å snu den negative trenden og bedre skolens læringsmiljø (Bergkastet, Amundsen og Skjæret 2010). Det holder ikke å tro og håpe at et godt læringsmiljø skapes av seg selv uten at man som institusjon jobber mot et eller flere konkrete mål som har innvirkning på læringsmiljøet.

Som tidligere nevnt er læringsmiljø et sammensatt begrep, og det omfatter hele elevens arbeidsmiljø. Tiltak som er enten av faglig eller sosial art vil derfor kunne sees som tiltak med det mål å bedre elevenes arbeidsforhold eller læringsmiljø.

Nærmiljø – tiltak

Sammenhengen mellom en skoles nærmiljø og hvilke tiltak de velger å sette i verk er det ikke skrevet så mye om.

Ved å forbedre kvaliteten i skolen, så forbedres samtidig skolens omdømme. Når omdømmet forbedres vil dette virke positivt på relasjonene mellom skolen og omverdenen (Johannessen og Olsen 2008;253).

Det vil si at dersom man setter i gang kvalitetsforbedrende arbeid ved en skole, og man klarer å lykkes med dette, vil det sannsynligvis også være med på å bedre skolen sitt omdømme. Skolen vil dermed kunne forbedre sitt forhold til nærmiljøet.

Sammendrag

En skoles læringsmiljø er et resultat av flere ulike faktorer. De viktigste aktørene i en skoles læringsmiljø er elevene, lærerne, skolens ledelse og skoleeier/skolens overordnede. Samtidig vil skolens nærmiljø kunne være med på å påvirke skolens læringsmiljø. Hvem som går på skolen, altså skolens elever, har en viss sammenheng med hvem som befinner seg i skolens nærmiljø. Foreldrene til elevene er en viktig faktor i nærmiljøet, og de vil ha innvirkning på hvordan skolens læringsmiljø er. Både ledelsen og de ansatte ved en skole vil kunne sette i gang tiltak for å forbedre læringsmiljøet ved den enkelte skolen. Tiltak ledelsen setter i gang burde være konstruert på bakgrunn av lærernes oppfatning av skolens utfordringer og deres forslag til konkrete tiltak. Dersom tiltakene man setter i gang er konstruktive og forbedrer skolen sitt læringsmiljø vil dette kunne ha positiv innvirkning på skolens omdømme.

Metode

Dette kapitlet vil ta for seg de metodene som er brukt for å svare på problemstillingen i denne oppgaven. Kapitlet vil vise mitt vitenskapsteoretiske utgangspunkt, fremgangsmåten som er valgt, samt noen refleksjoner over valg som er tatt. Det vil også bli gitt en kort presentasjon av respondentene i undersøkelsen.

Valg av metode

En metode er en systematisk måte å komme frem til et resultat. Det finnes mange ulike metoder å bruke for å komme frem til et forskningsresultat. I denne oppgaven er det brukt kvalitativ forskningsmetode. Kvalitativ forskning er valgt for å kunne få en dypere forståelse av respondentenes opplevelse av temaet for undersøkelsen. I og med at det er intervjuobjektens opplevelser av virkeligheten som står sentralt i undersøkelsen vil dette sees på som en fenomenologisk undersøkelse. Undersøkelsen har som mål å finne ut hva den enkelte personen mener for deretter å finne fellestrekk ved deres opplevelser (Kvale og Brinkmann 2010). Ved å bruke intervju som metode ville jeg forsøke å se personenes opplevelser av skolens læringsmiljø for så å gjøre det mer abstrakt og se det i sammenheng med allerede foreliggende teori, for til slutt og se om det var noe i intervjuene som ikke var skrevet så mye om tidligere (Kvale og Brinkmann 2010). Målet var å få et nyansert beskrevet innsyn i ulike lærere og rektorers skolehverdag, med spesiell vekt på et utvalgt tema.

Det kvalitative forskningsintervju

Det kvalitative forskningsintervju søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelig forklaring, er et mål (Kvale og Brinkmann 2010;21).

Et kvalitativt intervju vil ha som mål å få frem intervjuobjektens syn på verden rundt seg (Dalen 2004). Det søker nyanserte beskrivelser av intervjuobjektets oppfattelse av verden, og beskriver i ord og ikke med tall (Kvale og Brinkmann 2010). I denne oppgaven vil lærere og

rektorer sitt perspektiv på det de opplever ved sin skole stå sentralt i mitt arbeid med oppgaven. Jeg ønsker å se nærmere på lærere og rektorer sitt syn på eget læringsmiljø, deres syn på skolen sitt nærmiljø og deres valg av tiltak for å bedre klassens og skolens læringsmiljø.

Ved bruk av kvalitativ forskningsmetode ønsker jeg å få et innsyn i læreres og rektorers opplevelser ved å gå veien om deres utsagn, meninger og refleksjoner. I forkant av intervjuene var det derfor viktig å lese seg opp på relevant teori om de sentrale begrepene i oppgaven, slik at jeg hadde god kjennskap til det temaet jeg hadde som mål å studere. Det var også viktig å sette seg inn i kvalitativ forskningsmetode. I en slik gjennomføring vil jeg være delaktig med mine egne tanker og min egen forståelse, jeg vil være delaktig med min kunnskap og mitt teoretiske ståsted. Samtidig blir nærheten til intervjuobjektene stor. Jeg vil, som forsker, påvirke hele prosessen, det er jeg som har utarbeidet intervjuguiden, det er jeg som gjennomfører intervjuene og til slutt er det meg som tolker materialet og trekker konklusjoner.

I en intervjusituasjon som denne vil ikke partene være likeverdige. Den som intervjuer vil styre samtalen og på denne måten kontrollere situasjonen (Johannessen og Tufte 2002). I forkant av intervjuet var det utarbeidet en intervjuguide som skulle sørge for å få belyst de problemstillingene som var satt opp på best mulig måte. Intervjuguiden ble lagt opp som et semistrukturert intervju. Den ble bygd opp rundt tre hovedspørsmål, deretter ble det formulert spørsmål som var ment å være veiledende. Som intervjuer var jeg helt ny, og det følte derfor trygt å ha noen spørsmål klare dersom samtalen skulle stoppe litt opp. I flere tilfeller ble det også aktuelt å stille oppfølgingsspørsmål for å få utdypende kommentarer fra intervjuobjektene.

Intervjuene i denne undersøkelsen hadde en intervjuguide som utgangspunkt, alle intervjuobjektene fikk mulighet til å uttale seg om de samme temaene, selv om spørsmålsformuleringene ikke var helt de samme fra intervju til intervju. Noen av intervjuobjektene var mer pratsomme enn andre, og de fikk også ofte sagt det jeg ønsket uten at det var nødvendig å stille noen spørsmål.

I denne oppgaven er det brukt et individualistisk utgangspunkt. Bakgrunnen er at intervjuer med enkeltpersoner om tanker og meninger skal kunne si noe om en organisasjon, i dette tilfelle en skole (Jacobsen 2005). Det er enkeltpersonenes synspunkter som danner grunnlaget

for drøftingene som kommer senere i oppgaven. Hva den enkelte person sier er dermed med på å forme oppgaven, og også til en viss grad problemstillingen. Problemstillingen har under hele skriveprosessen blitt bearbeidet til slik den står nå, noe som, til en viss grad, er et resultat av hva den enkelte sa i intervjuene.

Utarbeiding av intervjuguide

En intervjuguide kan variere fra svært lite strukturert til svært strukturert (Jacobsen 2005). Som ny i feltet var det naturlig for meg å lage en intervjuguide med noen overordnede punkter, samt noen konkrete spørsmål som jeg kunne støtte meg på dersom samtalen stoppet opp. Dette hjalp meg å styre samtalen slik at problemstillingene ble besvart, samtidig som jeg hadde en trygghet i spørsmålene og det fenomenologiske perspektivet ble opprettholdt. Intervjuene tok stort sett form som en samtale, med hjelp av intervjuguiden klarte jeg å styre samtalen slik at den ikke gikk langt utenfor temaet som skulle undersøkes.

Intervjuguiden ble laget med utgangspunkt i den hovedproblemstillingen som fant sted på det tidspunktet intervjuguiden ble utarbeidet. Delproblemstillingene som fant sted på samme tidspunkt ble også brukt aktivt i utarbeidelsen av intervjuguiden. Intervjuguiden ble delt i to, en del med spørsmål til rektorene og en annen del med spørsmål til lærerne. Noen av spørsmålene er sammenfallende, noen er formulert på ulik måte ut i fra hvem det er som får spørsmålene, og noen spørsmål er bare stilt til rektor. Intervjuguiden er utarbeidet i samarbeid med veileder, og ligger som vedlegg til oppgaven.

For å finne rektors og læreres syn på eget nærmiljø ble det brukt spørsmål som ba dem beskrive skolens nærmiljø. Innledningsvis ble de spurt; «Hva kjennetegner din skoles nærmiljø?» Videre ble de spurt om foreldregruppa og elevene ved skolen. Dette var for å få en så fylldig beskrivelse som mulig av hva de mente kjennetegnet skolens nærmiljø, og hvilke faktorer rundt skolen som hadde påvirkning på skolens læringsmiljø.

Deretter fulgte spørsmål om hvilke tiltak skolen hadde satt i gang med tanke på skolens læringsmiljø. Og hvilke tiltak den enkelte lærer gjennomførte i eget klasserom med tanke på læringsmiljø. Da kom det spørsmål som «Mener du skolens felles tiltak er med på å bedre skolens læringsmiljø?» og «Hva gjør du for å skape et godt læringsmiljø i de klassene du

underviser?» Disse spørsmålene var ment å svare på likheter og forskjeller mellom hva rektor gjorde og hva læreren gjorde. I og med at undersøkelsen ble gjennomført på to ulike skoler ble disse spørsmålene i større grad brukt til å se på hvilken type tiltak ledelsen hadde satt i gang og hva lærerne gjorde i egne klasserom. Samtidig kunne store eller små avvik i svarene gi en indikasjon på hvordan samarbeidet innad på skolen var.

Den siste gruppa med spørsmål omhandlet kommunikasjon angående tiltak mellom rektor og lærere. Det vil si om tiltakene ledelsen hadde satt i gang ble fulgt opp, og hvordan ledelsen mottok tilbakemeldinger i forbindelse med tiltakene. Lærerne fikk for eksempel spørsmålet «Hvilke tilbakemeldinger har du gitt ledelsen (angående tiltakene)?» Mens rektorene fikk spørsmålet «Hvilken type tilbakemeldinger har du fått fra lærerne (angående tiltakene som er satt i verk)?» Slike spørsmål var ment å si noe om kommunikasjonen innad på skolen. De ville også kunne belyse i hvilken grad ledelsen oppfattet tilbakemeldinger gitt fra lærerne samt hvor frimodige lærerne var til å gi tilbakemeldinger til ledelsen dersom det var noe de ikke var fornøyde med.

Erfaringene fra intervjuene var at lærerne stort sett følte seg friere til å uttale seg om skolens nærmiljø og skolens utfordringer enn det ledelsen gjorde. Rektor ved Hvitveisen skole var spesielt vanskelig å få til å komme med egne meninger. Det var tydelig at rektorene følte et større ansvar for hva de sa, og var reddere for å bli misoppfattet. De kom nesten utelukkende med positive utsagn om både elevene og de ansatte og svarte ofte unnvikende på spørsmål som kunne tolkes som negative. Rektor ved Hvitveisen skole svarte også veldig kort på spørsmålene jeg kom med og dette intervjuet ble derfor lite samtalepreget. Lærerne var ivrige etter å komme med sine synspunkter, og var også ivrige etter å fortelle hvordan de opplevde både skolens læringsmiljø og skolens nærmiljø og hvilke utfordringer de mente de stod ovenfor.

Oppgaven som del av et større forskningsprosjekt

Denne oppgaven er en del av et større forskningsprosjekt som er drevet av Jorunn H. Midtsundstad. Prosjektet har fått tittelen Drop-in. Prosjektet har som mål å se på enkeltelever og hvordan de former sitt eget læringsmiljø. Det skal få frem kunnskap om forståelsen elever har av sitt eget læringsmiljø, og at deres læringsmiljø er individuelle opplevelser som også

avhenger av hvem de går i klasse med, hvem de velger og sammenligne seg med og på hvilken måte deres skole jobber med skolens læringsmiljø. Det er tre mastestudenter knyttet til prosjektet. Den ene oppgaven har sett på hvilke synspunkter elevene selv har på eget læringsmiljø i forhold til hva teorien sier om temaet. En annen oppgave ser på betydningene av elevenes valg av relasjoner og hvem de velger å sammenligne seg med. Et delprosjekt ser på hvordan man kan veilede elever som lærere er bekymret for inn i en mer konstruktiv elevrolle. Denne oppgaven skal se på sammenheng det er mellom skolens læringsmiljø og nærmiljø og hvilke læringsmiljøtiltak skolen velger å sette i gang (Granerud 2012).

Utvalg

Dette er som nevnt over en oppgave som er en del av et større prosjekt. Prosjektet var allerede startet da jeg begynte å jobbe med denne oppgaven. Det vil si at de to skolene som er utgangspunkt for undersøkelsen var de to skolene jeg fikk tilgang på via hovedprosjektet.

Grunnen til at to skoler fra hovedprosjektet ble valgt var for å få et sammenligningsgrunnlag. Skolene som var en del av prosjektet hadde i utgangspunktet ulike typer nærmiljø. Videre ble det avgjort at undersøkelsen skulle bygge på intervjuer med rektor og to lærere ved hver skole. Rektor ble valgt som representant for skolens ledelse. Tanken var at det ville være interessant å se om det var en sammenheng mellom slik rektor så på læringsmiljø og tiltak og hvordan lærerne ved den samme skolen så på det. Videre var tanken at det ville vært interessant å se på hvilke tiltak ledelsen satt i verk for å bedre læringsmiljøet ved skolen, og hvilke tiltak lærerne satt i gang på eget initiativ i egne klasserom med tanke på å bedre læringsmiljøet i sin klasse.

Lærerne som ble valgt ut til å være respondenter i undersøkelsen ble valgt av rektor blant de lærerne som allerede var en del av «Drop-in»-prosjektet. Det at rektorene valgte hvilke to lærere som skulle være respondenter kan ha hatt noe å si, men det var ikke mange lærere ved hver skole som allerede var en del av hovedprosjektet, så rektor hadde derfor ikke så mange muligheter. Likevel kan intervjuene kan ha blitt preget av hvem rektor valgte ut som respondenter.

Presentasjon av utvalg

Alle navn i oppgaven er blitt anonymisert. Dette er av hensyn til de som valgte å stille opp.

Undersøkelsen er gjennomført ved to skoler i samme kommune. Den ene skolen, Hvitveisen skole, er en ren ungdomsskole og ligger relativt nær kommunens sentrum. Skolebygget er relativt gammelt, men det foreligger planer for renovering av skolen to-tre år frem i tid. Denne skolen har i underkant av 500 elever og ca. 70 ansatte. Sånn sett er det en ganske stor skole med fem-seks paralleller på hvert trinn. Skolen ligger i nærheten av andre undervisningsinstitusjoner i samme kommune.

Den andre skolen, Blåveisen skole, ligger lenger unna sentrum enn Hvitveisen skole. Dette er en skole med elever fra 1.-10. klasse. Blåveisen skole er mye mindre enn Hvitveisen med sine 290 elever og 45 ansatte.

Tidligere tilhørte skolene hver sin kommune, men kommune er slått sammen og danner nå en stor kommune.

Rektor (1) ved Hvitveisen skole har innehatt stillingen ved skolen i flere år, han var også tidligere inspektør ved den samme skolen.

Rektor (2) ved Blåveisen skole var forholdsvis ny i rektorrollen, det vil si at han hadde jobbet ved skolen i ca. to år.

Lærer (A) ved Hvitveisen skole er kvinne og er kontaktlærer for 8. trinn ved skolen.

Lærer (B) ved Hvitveisen skole er kvinne og kontaktlærer for 8. trinn ved skolen.

Lærer (C) ved Blåveisen ungdomsskole er en man som er kontaktlærer i 7. trinn ved skolen.

Lærer (D) ved Blåveisen ungdomsskole er en kvinne som er kontaktlærer for 6. trinn ved skolen.

Gjennomføring av intervjuene

«Intervjueren registrer og fortolker meningen med det som sies og hvilken måte det sies på» (Kvale og Brinkmann 2010;49). I en intervjusituasjon der man har intervjuobjektet ovenfor seg vil informasjonen du får være avhengig av mer enn bare de ordene samtalen formidler. Intervjuobjektets stemmeleie, tonefall og kroppsspråk vil også bli tolket og kan også gi verdifull informasjon. Likevel er det ikke alltid like lett å tolke kroppsspråk og stemmeleie. I intervjuene i denne oppgaven ble det brukt diktafon, noe som ikke gir mulighet til å se intervjuene om igjen for å tolke kroppsspråket på nytt. Det ble derfor viktig å komme med oppfølgingsspørsmål for å forsikre seg om at man hadde oppfattet hva intervjuobjektet mente å formidle.

Intervjuene ble gjennomført i to sekvenser. Først ble intervjuene med lærerne ved Blåveisen skole gjennomført. Litt senere samme dag ble rektor ved Hvitveisen skole intervjuet før dagen ble avsluttet med intervju av rektor ved Blåveisen skole. Det å gjennomføre så mange intervjuer på samme dag var ganske slitsomt. Det var mye informasjon som skulle med og bearbeides. Under alle intervjuene ble det brukt diktafon, med tillatelse fra intervjuobjektene. De to første intervjuene ble gjennomført nesten uten pause. Deretter var det over en time til neste intervju. Dette førte til at jeg kunne sette meg ned å høre gjennom de to første intervjuene og starte transkriberingen av disse. I og med at jeg ikke hadde foretatt noen pilotstudie fikk jeg mye erfaring fra de første intervjuene som jeg tok med meg videre. Dette kan ha hatt innvirkning på de intervjuene som ble foretatt senere i prosessen.

Intervjuene med rektorene var de vanskeligste. Rektorene var tydelig redde for å si noe feil, eller noe som kunne komme til å komme negativt ut for skolen. Spesielt gjaldt dette for rektoren ved Hvitveisen skole. Det var vanskelig å få frem rektors egne synspunkter. Dette kan til en viss grad være med på å svekke dataens gyldighet. Likevel har det som kom frem i intervjuene med rektorene vært med på å belyse skolens ønsker og når man ser det i sammenheng med hva lærerne sa gav det nyttig informasjon om hva som var ledelsens intensjon og hva lærerne følte var virkeligheten.

Lærerne var villige til å snakke, og spesielt hos lærerne ved Hvitveisen skole fikk jeg en følelse av at de synes det var fint å få fortelle om sine opplevelser og erfaringer. Som Kvale og Brinkmann (2010) beskriver var det ikke vanskelig å få dem til å fortelle, men det var

vanskeligere å få avsluttet samtalen når jeg følte jeg hadde fått den den informasjonen jeg trengte. Det samme gjaldt for intervjuet med rektoren ved Blåveisen skole. Selv etter at vi formelt hadde avsluttet intervjuet tok det ca. 15 før samtalen ble helt avsluttet. Min opplevelse var at han synes det var fint å snakke med noen som viste interesse for den jobben han gjorde for skolens læringsmiljø og også for skolens ansatte og elever. Samtidig som han kunne fortelle om hvilke utfordringer han følte på i sin hverdag.

Organisering og bearbeiding av de innsamlede data

Etter at intervjuene var gjennomført ble alle sammen transskribert. Jeg brukte opptakene på diktafonen og skrev ned ordrett hva intervjupersonene hadde sagt. Intervjuene ble transkribert så fort som mulig etter de var gjennomført, dette for å gi en best mulig gjengivelse av hva intervjuobjektene hadde sagt (Dalen 2004). Alle data ble organisert etter hovedbegrepene for oppgaven; læringsmiljø, nærmiljø og tiltak. For å få en oversikt for meg selv fargekodet jeg intervjuene mens jeg leste dem for deretter å lage egne skjemaer for hvert tema. De transkriberte intervjuene ble gjennomgått flere ganger. Å samle dataene i kategorier gjør det lettere å fortolke materialets innhold og forstå det på et teoretisk nivå (Dalen 2004). Systematiseringen hjalp meg å skrive resultatene av undersøkelsen på en systematisk måte i forhold til oppgavens tre hovedbegreper. Det ble brukt begrepsstyrt koding, kodingen ble utført på bakgrunn av begreper som var fastsatt på forhånd (Kvale og Brinkmann 2010). Etterhvert ble det også sett på sammenhengen mellom begrepene kodingen var basert på, selektiv koding (Dalen 2004).

I analysen av de innsamlede dataene har det vært spesielt viktig for meg som ny forsker å ikke legge for mye i utsagnene lærerne og rektorene gav meg. Det var viktig for meg underveis i intervjuprosessen og forsikre meg om at jeg hadde oppfattet dem riktig, slik at muligheten for feiltolkninger ble mindre.

Deretter ble informasjonen sett i forhold til relevant teori, og drøftet opp mot dette. Jeg har hele tiden sett nye og interessante elementer i funnene mine, noe som også har ført til at oppgaven hele tiden har utviklet seg med nye avsnitt og i nye retninger.

Oppgavens gyldighet

Validitet

Validitet vil si i hvilken grad metoden man har brukt klarer å måle det man mener å måle i undersøkelsen (Kvale og Brinkmann 2010). Det skal være en sammenheng mellom teorien man benytter i spørsmålsstillingen og videre hvordan man bruker teorien i drøftingen omkring de resultatene man har kommet frem til.

Man skiller vanligvis mellom indre og ytre validitet, der den ytre validiteten står for i hvilken grad resultatene er generaliserbare, og den indre validiteten sier noe om hvilke muligheter vi har til å trekke de konklusjonene vi gjør.

I denne undersøkelsen representerer respondentene kun seg selv. Ved å intervju to lærere ved samme skole kan man likevel trekke noen paralleller mellom deres oppfatninger av skolehverdagen. Det vil ikke si det samme som at de representerer skolens lærerstab, det er gruppen altfor liten til. Likevel kan nok flere lærere og rektorer kjenne seg igjen i de beskrivelsene og opplevelsene undersøkelsen har fått frem, og de betraktningene som er gjort rundt dem kan kanskje være med på å inspirere skoler til, og gjøre dem bevisst på, hvordan de selv kan jobbe med skolens læringsmiljø.

For å sikre den indre validiteten i oppgaven har jeg forsøkt å holde en rød tråd gjennom teori, spørreundersøkelse, empiri og drøfting. De samme begrepene er brukt gjennom hele prosessen. Det er ikke foretatt noen medlemsvalidering, og jeg kan derfor ikke med sikkerhet si at jeg har oppfattet respondentene korrekt. Dette er på bakgrunn av både min tid og respondentenes tid. Det var i utgangspunktet vanskelig å finne tid til gjennomføring av intervjuene, og det ble derfor besluttet at oppfølging av intervjuene ble nedprioritert. Hele oppgaven fra gjennomføring til skriving er gjort av meg alene, og man kan derfor heller si at det er foretatt noen form for triangulering.

Reliabilitet

Reliabiliteten har med troverdigheten og påliteligheten til oppgaven å gjøre. En vanlig måte å tenke reliabilitet på er å se i hvilken grad forskningsresultatene på et senere tidspunkt kan gjentas av andre (Kvale og Brinkmann 2010). I denne oppgaven er intervjuene tatt opp på

diktafon for så å bli skrevet ned så nøyaktig som mulig, det er dette som er brukt som utgangspunkt for resultatene i oppgaven, og der det er sitert fra et av intervjuobjektene er dette gjort ordrett ut i fra transkripsjonene.

Reliabiliteten kan svekkes dersom det kommer frem at respondentene er bekymret for å komme med negative utsagn (Kvale og Brinkmann 2010). Dette opplevde jeg i noen grad med de to skolenes rektorer, da mest rektor ved Hvitveisen skole. Han prøvde i stor grad å svare ut i fra reelle fakta, mer enn ut i fra sin egen opplevelse.

Jeg har også med meg inn i forskerrollen mine egne erfaringer fra læreryrket, og dette kan ha vært med på å påvirke hvilke spørsmål som ble stilt og hva som ble tatt opp under intervjuene. Samtidig kan man si at undersøkelsen er en del av et større prosjekt, dersom man ser alle prosjektene under ett vil man kanskje komme sterkere ut med validitet og reliabilitet dersom det viser seg at resultatene fra undersøkelsene bygger opp under hverandre.

Resultater

Som tidligere nevnt er dette en oppgave som baserer seg på kvalitative forskningsintervjuer. Intervjuene er foretatt på to ulike skoler i samme kommune, og det er foretatt intervjuer av to lærere og rektor ved hver av skolene. Kommunen skolene befinner seg i var tidligere delt i to med en av skolene i hver kommune. Kommunen har flere skoler enn de to som er med i undersøkelsen. Den ene skolen ligger nær kommunens nåværende sentrum, mens den andre ligger i en mindre grend. Den sentrumsnære skolen blir i oppgaven kalt Hvitveisen skole, mens den andre skolen blir kalt Blåveisen skole.

Når det refereres til lærerne refereres det ikke til hele lærerstaben, men til de få som har vært delaktige i undersøkelsen. Det er ikke samlet inn noen data som gjelder for hele lærerstaben samlet.

Denne delen av oppgaven vil belyse en av oppgavens delproblemstillinger; *Hvilket syn har Hvitveisen og Blåveisen skole på læringsmiljø, nærmiljø og tiltak?*

Hvitveisen skole

Det står en kort beskrivelse av de faktiske forholdene rundt skolen i metodekapitlet. Det som er gjennomgående er at dette er en stor skole med mange elever, og mange ansatte. Det kan også nevnes at kommunen sliter litt i forhold til levekårsproblematikk og skoleresultater. Dette er to områder politikerne i kommunen jobber med å forbedre.

Læringsmiljø

Elever

Elevene ved skolen ble av både rektor og lærere beskrevet som hyggelige og høflige elever. «Veldig ordentlige elever» (Lærer A). Skolen har mange elever, noe som igjen gir mange og store klasser.

«De er generelt sett kanskje ikke så opptatt av, eller nok, det er klart dette kommer fra lærers side, men nok opptatt av læring» (Lærer A). En av lærerne ved skolen gav uttrykk for at noen av elevene ved skolen ikke tok selve læringen ved skolen så alvorlig. For mange elever var det sosiale en vel så viktig del av skolehverdagen som den faglige biten.

«Veldig mange vet ikke hva de vil. Vet ikke hva de skal på videregående, på den linja eller, bli det og det, og det er opplever vi jo at de som vet det presterer bedre enn de som ikke» (Lærer A). Det at elevene ikke helt vet hva de vil bli i voksenalderen er for seg ikke noe problem, men et at de ikke har noen overordnet plan for fremtiden er ikke nødvendigvis heldig for de skolefaglige prestasjonene. Lærer A sier at hun ser at de som har en plan for hva de vil også lettere finner motivasjon til å jobbe med skolearbeid og dermed presterer bedre.

Lærerne ved skolen uttrykker at de har et vesentlig mye bedre forhold til elevene i de klassene hvor de har undervisning. Dette gjelder også for elever på samme trinn. De sier skolen er så stor at det er umulig å holde oversikten. Begge lærerne sier at de har liten kjennskap til andre elever ved skolen, og når enkeltelever blir tatt opp på personalmøter og lignende er det ikke alltid at de vet hvem det er snakk om. Lærer B sier også at hun hilser på elevene når hun møter de ute i friminuttene, men at det ikke er naturlig å gå bort å hilse på dem. Dette er på bakgrunn av at hun ikke kjenner alle elevene ved skolen.

Lærer B forteller også at miljøet mellom elevene varierer litt fra år til år, noen år er «bedre» enn andre år. Hun beskriver også at en del av elevene er faglig flinke, mens en del også strever litt. «Hos meg (i hennes klasse) så har jeg mange som er i toppen. Så har jeg veldig få i det midtre sjiktet, også har jeg en god del i bunnen» (Lærer B). Slik at i denne klassen er elevmassen litt delt i to mellom faglig sterke og faglig svake elever. Dette gir en del utfordringer av både faglig og sosial karakter. Lærerne får derfor en del utfordringer i å planlegge undervisning som passer for alle.

Rektor skryter av elevene. Samtidig ser han at skolen har noen få elever som sliter med atferd og rus, men på generell basis er han veldig fornøyd med dem. Han forteller videre at han har et godt forhold til elevene ved skolen, selv om det blir vanskelig på enkeltelevnivå når skolen er såpass stor som den er. Det kan derfor bli en utfordring å skape en relasjon til den enkelte eleven. Som han sier selv er det noen elever han får ekstra god kontakt med, enten på grunn av positivt eller negativt engasjement ved skolen. De elevene som ikke skiller seg veldig ut enten positivt eller negativt får han ikke samme kontakten med.

Det som her kommer frem forteller noe om hvordan lærere og rektor ved Hvitveisen skole ser på elevene sine. Elevene blir sett på som hyggelige og høflige, men med litt lite fokus på det faglige. Det kommer også frem at skolen føles for stor til at det er mulig å bli kjent med alle elevene.

Lærere/Kolleger

«Vi har mange flinke lærere. Både faglig og pedagogisk dyktige, i alle fall sånn jeg opplever det. Og et flott kollegium» (Lærer A). Begge lærerne forteller at de opplever et godt samhold mellom kollegene. «Altså nå har jeg jobbet her i, dette er 9. året, og det har bare vært ei veldig positiv utvikling på det derre med samarbeid om fag og prøver og, ja» (Lærer B). Det at lærerne jobber sammen på team basert på årstrinn virker som lærerne synes er positivt. Dette gir dem en unik mulighet til å samarbeide på tvers av klassene om både fagstoff og prøver og karakterer. Det kan også virke positivt på elevene i den forstand at lærerne i de ulike klassene er mer samkjørte og at nivået i de ulike klassene blir likere.

Rektor sa at de ansetter lærere ved behov, noe som fører til at de aller fleste har spesifikk fagkompetanse i de fagene de underviser i. Det at lærerne innehar spesielt god kompetanse i undervisningsfagene sine vil også styrke undervisningene og komme elevene til gode.

Lærerne ved skolen blir både av ansatte og av ledelsen sett på som faglig og pedagogisk dyktige. Det kommer også frem at samarbeidet lærerne imellom er ganske bra.

Ledelsen

Skolens ledelse er mange. Lærer A forteller at mange av stillingene i ledelsen er små, noe som fører til at ledelsen består av mange personer og det blir mange og forholde seg til. På den positive siden er det nesten alltid noen i ledelsen tilstede dersom du lurert på noe. Det blir også positivt bemerket at det er en stabil ledelse med lite utskiftning. Ledelsen blir beskrevet som hyggelig, selv om de savner en litt tøffere ledelse, som synes mindre og som tørr å ta avgjørelser. Det å få klare beskjeder og tilbakemeldinger ville gjort det lettere å forholde seg til skolens ledelse.

Rektor sier i sitt intervju at skolen er for stor til å bli kjent med den enkelte, men han har som mål å være tilstede og å være synlig. Han vil også at alle skal vite hvem rektor er og at han at han av og til kommer innom i klasserommene. Til slutt tilføyer han at dette er målsettinger som er lettere å si enn å gjennomføre.

Ledelsen ved skolen ønsker å være synlig slik at alle elevene ved skolen vet hvem de er. Det ble trukket frem av lærerne at det kunne være et problem at ledelsen bestod av mange ulike personer som hadde mindre stillingsprosenter. Samtidig så de på det som positivt at ledelsen var stabil med lite utskiftning.

Overordnede

Rektor sier også at han får veldig god støtte av sine overordnede til å skape et godt læringsmiljø ved skolen. Som nevnt innledningsvis er politikerne i kommunen opptatt av å bedre skolerresultatene til elevene, og det å bedre skolens læringsmiljø blir derfor et viktig fokusområde. Begge skolene i undersøkelsen har de samme overordnede, de ligger i samme kommune og har de samme politikerne og samme regelverk og forholde seg til.

Det at rektor føler støtte til å sette i gang tiltak for å bedre skolens læringsmiljø gjør jobben lettere. Han får både den tilliten og den støtten han føler han trenger til å styre skolen på den måten han finner mest hensiktsmessig.

Oppsummering

Lærerne ser på sitt eget læringsmiljø som relativt bra, men med rom for forbedringer. De sier at den sosiale delen av læringsmiljøet i klasserommene er bra, men at det mangler litt på den faglige motivasjonen til å gjøre det bra. Skolen ser på samarbeidet mellom kollegene som bra, og ut i fra det de sier i denne sammenhengen er de også fornøyd med den ledelsen som sitter ved skolen, selv om de til tider skulle ønske den var litt mer tydelig og tøff. Lærerne mener de får støtte fra ledelsen ved skolen til å jobbe for å bedre skolens læringsmiljø, og ledelsen mener de får støtte fra sine overordnede til å bedre læringsmiljøet ved skolen.

Nærmiljø

Foreldrene

Foreldrene blir fremstilt som opptatt av elevenes skolehverdag. I følge lærerne er de spesielt opptatt av hvordan elevene har det sosialt på skolen, og kanskje ikke så opptatt av faglige prestasjoner. Lærer A sier også at hun skulle ønske noen av foreldrene var litt mer kritiske til hva de gjorde på skolen, hvorfor de lærer det de lærer og kritiske til hvilke undervisningsmetoder som ble brukt. Etter hennes syn var det en manglende interesse for læring blant elever og foreldre. Lærerne i undersøkelsen syns ikke at foreldrene pushet elevene nok. De syns det var vanskelig å nå hjem med krav om å hjelpe elevene med det de strevde med. Samtidig var de nøye på å få frem at mange foreldre var flinke til å følge opp hjemme. «Men så har du mange, og det er dessverre ofte de svake, har ikke så resurssterke foreldre» (Lærer B). Det at foreldrene var mindre resurssterke viste seg ofte i at elevene fikk liten hjelp og faglig oppfølging hjemmefra.

Rektor gav uttrykk for at han var veldig fornøyd med FAU. Han beskrev dem som engasjerte mennesker som ønsket å være med å prege skolemiljøet. Samtidig så han problemer med at skolen var såpass stor at det kunne bli vanskelig for foreldrene å engasjere seg veldig. Avstanden til skolen ble fort stor når det var så mange å forholde seg til. Han mente likevel at elevene var flinkere til å engasjere seg på elevnivå og klassenivå, da gruppene ble betraktelig mindre.

Oppsummert kan det sies at lærerne ved Hvitveisen skole savner tydelige foreldre. De savner at foreldrene kommer på banen og er mer kritiske til hva de driver med på skolen, og stiller større krav til barna sine. Samtidig mener ledelsen at FAU er flinke og engasjerte og at foreldrene via FAU og klassene er med på å sette et preg på skolen.

Skolens plass i nærmiljøet

Skolen ble lite, eller ingenting, brukt på kveldstid. «Det er ikke et ‘allbygg’ som alle kan benytte seg av», sa en av lærerne. Hallen som var i tilknytning til skolen ble brukt noe. Dette var en felles hall for flere skoler i nærheten. Skolen arrangerte også lite for nærmiljøet. De brukte å arrangere et nyttårsball for elevene hvert år, men elles uttrykte de at det ville vært

vanskelig med en så stor skole og så mange elever å arrangere noe felles for hele skolen med foreldre og naboer.

Skolen har ut i fra dette ikke noe sentral plass i nærmiljøet som noe annet enn en skole som blir brukt på dagtid.

Hvem går på denne skolen?

Hvitveisen skole har slitet litt med rykter om utagerende elever og rusproblematikk. Dette har fått en del oppmerksomhet i media og er også med på å prege skolens omdømme både i kommunen og i kommunene rundt. Rektor og lærere ved skolen var ikke veldig villige til å si noe om dette i intervjuene.

På spørsmålet om hva som kjennetegner skolen kom det frem at lærer A hadde lite lyst til å komme inn på temaer som hadde vært oppe i media. «Kan du kanskje ta med på hva som kjennetegner skolen, så selv om jeg ikke har så veldig lyst til å si det. Det er ikke slik jeg har lyst til at folk skal tenke om Hvitveisen skole».

Dette var faktorer som sa noe om hvem som gikk på skolen, selv om både lærere og rektor var nøye på å få frem at flesteparten av elevene ved skolen var snille og hyggelige, så fantes der noen utskudd som var med på trekke skolens omdømme i negativ retning.

Hva preger nærmiljøet?

Nærmiljøet til skolen ble beskrevet som en industri-/arbeiderbygd. De som bodde i bygda hadde sterke tradisjoner for å jobbe, og ikke så sterke tradisjoner for videre utdanning.

Tradisjonelt sett så har ikke høy utdanning vært så viktig for innbyggerne i kommunen. Som tidligere nevnt savner lærerne ved Hvitveisen skole at foreldrene tar litt tak hjemme. Lærer B forteller at mange har den oppfatningen at de ikke er så skoleflinke i vår familie, og da kan de heller ikke forvente så mye av ungene. Ofte er det også slik at «nå er de så store nå får de klare seg selv». Noe som fører til at leksene ikke blir fulgt opp hjemme hos alle elevene.

Det er derfor kanskje ikke de mest faglig motiverte elevene som går på denne skolen. Lærerne så at mange av elevene var barn av foreldre med lavere utdanning og de så også at mange elever fikk lite skolefaglig støtte hjemme fra.

Miljøet rundt skolen var også til en viss grad preget av sosiale problemer. «Vi vet jo også at ikke så langt unna sitter der en gjeng med folk som røyker hasj, og kanskje verre ting. Som selvfølgelig påvirker litt miljøet her» (Lærer A). Selv om dette ikke i utgangspunktet var noen som hadde noe med skolen å gjøre så var det likevel en del av skolens nærmiljø, og hadde nok derfor en innvirkning på både elever, lærere og ledelse ved skolen.

Miljøet rundt skolen er preget av å være en arbeiderbygd der flesteparten av innbyggerne er lavt utdannet. Det er i alle fall dette synet som viser seg gjennom de respondentene som har deltatt i undersøkelsen.

Oppsummering

Lærernes og rektors syn på skolens nærmiljø er preget av at det er en tidligere arbeiderbygd. De viser til problemer med samarbeid med foreldre og også til en viss grad problemer i forhold til enkeltelever. Skolen blir brukt lite av nærmiljøet. Dette kan også vise til at innbyggerne i bygda har lite forhold til skolen. Nærmiljøet til skolen er også til en viss grad preget av sosiale problemer, noe som også kan ha virket inn på skolens elever og skolens omdømme.

Tiltak

Tiltak i egen klasse

Begge lærerne ved skolen trakk frem forutsigbarhet og faste rutiner som et viktig element for å skape et godt læringsmiljø. Forutsigbarhet i betydning at elevene visste hvor grensene gikk og hvilke konsekvenser overtramp fikk.

Begge lærerne i undersøkelsen var også opptatt av å ha arbeidsro i klassen. Lærer A trakk frem at hun prøvde å variere slik at hun skulle treffe flest mulig av elevene i hver undervisningsøkt.

«For jeg tenker at folk lærer ved å bruke ulike sanser. Så det å variere både innenfor timen, og det å variere fra time til time hvordan vi gjør det, kanskje fra periode til periode, det tror jeg er viktig» (Lærer A). Det å ha variert undervisning er en måte å prøve å tilpasse undervisningen til den enkelte, slik at i løpet av en periode så skal alle ha undervisning tilpasset sin læringsstil.

Lærer B fortalte også at hun følte hun fikk støtte fra ledelsen til å drive med å bedre læringsmiljøet i egen klasse. Som tidligere nevnt var skolen med på et ART-prosjekt, og det tok selvfølgelig en del tid som lærerne tidligere hadde brukt på å jobbe med læringsmiljø på egenhånd. «Men sånn tidligere så føler jeg at jeg hadde full tillit til å gjøre det, at jeg kan gjøre det jeg tror er best for min klasse» (Lærer B). Lærerne følte at ledelsen gav dem den tilliten de trengte for å sette i gang tiltak i eget klasserom.

Lærer A sa i intervjuet at ledelsen var flink til å prioritere ressursene ved skolen, dersom du trengte ekstra hjelp i en klasse, så fikk du ofte det. Hun følte at ledelsen lyttet når hun kom og spurte om noe, men tilføyde også at man måtte komme å spørre for at det skulle skje noe.

De tiltakene som her ble trukket frem var i utgangspunktet faglige tiltak for å bedre læringsmiljøet. Det viser at lærerne ved denne skolen valgte å bruke faglige tiltak i egen klasse dersom det var deres ansvar å sette i gang tiltak for å bedre læringsmiljøet.

Tiltak satt i gang av ledelsen

Ledelsen ved skolen har også satt i gang ART-prosjekt. Prosjektet handler om å skape gode holdninger, dyrke det positive, ha tro på seg selv og det å kunne samarbeide (Lærer A). Dette er elementer som i denne oppgaven regnes som sosiale tiltak. Noen av de tiltakene som ART-prosjektet har med seg har et mer faglig fokus; «Det skal være like rutiner i alle klasser, lik oppstart på dagen, de skal ha litt sånn ferdighetstrening der elevene skal lære seg hvordan de skal behandle forskjellige situasjoner» (Lærer B). ART- var med andre ord et prosjekt som hadde et sosialt fokus, men med faglige elementer.

Rektor nevnte også i intervjuet at han trodde høy trivsel blant personalet smittet over på elevene. Som nevnt tidligere i dette kapitlet oppgav lærerne ved skolen at de var fornøyd med samarbeidet mellom lærerne ved skolen, og dette kan sees på som en indikator for trivsel.

Ledelsen ved skolen valgte å sette i gang sosiale tiltak for å bedre læringsmiljøet ved skolen. De valgte å satse på en forhåndsdefinert modell med hovedfokus på det sosiale og med noen innslag av faglige tiltak.

Deltagelse i valg av tiltak

Lærerne hadde også vært delaktige i valget om å bli en ART-skole. «De hadde en avstemning for eller mot. Ofte blir skolen pålagt ting, og da er ikke lærerne med på å velge noe, da må de bare gjennomføre, men i dette tilfellet ble de spurt» (Lærer B). I følge rektor var så mye som 96% av lærerne positive til å sette i gang med et felles tiltak for å bedre skolens læringsmiljø.

Selv om lærerne var med på å velge frem det å bli en ART-skole, ble mange i kollegiet etter hvert mer negative til prosjektet. Lærer A mente at det kunne være fordi ledelsen gikk for breitt ut, og det ble en veldig massiv jobb, særlig for de som var kontaktlærere. Lærerne følte også at ledelsen viste liten endringsvilje og fleksibilitet etter prosjektet var startet. Lærerne følte seg kanskje delaktige i valg av tiltak, men de følte ikke de ble hørt når de kom med tilbakemeldinger på hvordan de syns tiltakene fungerte.

Hvordan brukes tiltakene

Lærerne likte den delen av prosjektet som gikk på å vektlegge det positive og å gi komplimenter til elevene når de gjorde en bra jobb. Lærer B var også veldig begeistret for oppstarten på dagen og timen som lå inne som en del av prosjektet. Det var viktig for henne at alle ble sett. Hun likte også de timene som ble kalt «moralsk resonering». I disse timene skulle elevene ta stilling til ulike typer dilemmaer, og her var også de svake i klassen engasjerte, noe som lærer B mente var veldig positivt. Det vises her at lærer B var positiv til de faglige og strukturelle delene av prosjektet. Tiltaket ble til en viss grad brukt av de lærerne som ble intervjuet. De tilpasset det, i følge seg selv, litt til sin egen lærerstil og sin måte og gjøre ting på.

De mer spesifikke delene av tiltaket som gikk på hvordan positiv tilbakemeldinger skulle gis, og en del av de timene der de skulle følge et fast opplegg var ikke lærerne like begeistret for.

Slik de følte det tok prosjektet mye undervisningstid, da flere timer gikk bort til ART-timer, og det var også mye for- og etterarbeid som ble pålagt kontaktlærerne.

Det som viste seg her var at lærerne i hovedsak var fornøyd med de faglige områdene av prosjektet og valgte å bruke disse aktivt i klasserommet. Den delen av prosjektet som gikk på det sosiale aspektet var de ikke like begeistret for, og de innrømte i intervjuene at de ikke gjennomførte prosjektet akkurat slik det var meningen.

Oppfølging

Lærerne følte at tiltakene bare delvis ble fulgt opp. Den personen som hadde ansvaret, og som startet opp ART, var på det tidspunktet intervjuene ble gjennomført ute i permisjon, og det å videreføre ansvaret for prosjektet til noen andre hadde, i følge lærerne, ikke vært så vellykket.

Rektor sa at de hadde en egen ledergruppe for prosjektet som hadde ansvaret for oppfølgingen. Det ble tatt opp på personalmøter og også på medarbeidersamtaler. Men i utgangspunktet var det tillitsbasert. Rektor sa at han forventet lojalitet av sine kolleger, og at han ikke gikk rundt eller holder oppsyn med at tiltakene han hadde satt i verk ble fulgt opp rundt om i det enkelte klasserommet.

Tilbakemeldinger

Lærer A hadde gitt ledelsen tilbakemeldinger via trinn. Hun opplevde også at det tok lang tid, og mange runder, før tilbakemeldingene ble hørt, og det ble gjort noe med det. Lærer B hadde gitt tilbakemeldinger både via trinn og på personalmøter. Hun trodde de hørte hva hun sa, men følte likevel ikke at det ble gjort noe med det.

Rektor sa at han hadde tatt i mot både positive og ikke så positive tilbakemeldinger fra de andre ansatte ved skolen. Han sa videre at de tilbakemeldingene som kom inn ble samlet opp å tatt opp enten i en ledergruppe eller på personalmøtet. Innholdet og kursen i prosjektet ble dermed justert litt underveis. På dette punktet hadde tydeligvis ikke ledelsen og lærerne samme oppfatning.

Lærer B mente ledelsen også burde ha gjennomført deler av prosjektet, for eksempel ovenfor lærerne. dette for å sette seg litt mer inn i hva prosjektet gikk ut på, og for selv å føle det litt på kroppen. Lærerne uttrykte også frustrasjon over at ART-prosjektet ble satt foran undervisning i fag. «Det blir liksom en hellig ku» (Lærer A). Rektor på sin side var fornøyd med å ha satt i gang prosjektet, og sa også at han trodde det var viktig for skolen å ha et felles prosjekt å holde på med.

Dette viser at de ansatte og ledelsen ikke hadde samme oppfatning av prosjektet, og hvordan det fungerte på deres skole. Ledelsen ville gjennomføre prosjektet og satset aktivt på å forbedre det sosiale læringsmiljøet ved skolen. Lærerne var mer tvilende til prosjektet og mente det tok mye tid fra andre fag og andre arbeidsoppgaver. De følte heller ikke at ledelsen fulgte opp tilbakemeldingene de gav.

Hvordan tiltakene fungerer

Lærer B svarte dette på spørsmålet om tiltak som ART fungerte for å bedre skolens læringsmiljø: «Nei jeg syns, jeg syns vi hadde et bra læringsmiljø i min klasse før vi begynte med ART. Så jeg tror ikke vi trenger noe sånn veldig felles». Senere i intervjuet sa hun også at det som var bra med prosjektet var at skolen som helhet hadde fått mer likt syn på konsekvenser. Det var nå like konsekvenser over hele linja, noe hun trodde elevene følte som mer rettferdig.

Rektor sa i sitt intervju at dette var et langtidsprosjekt, og han trodde det vil ta tre til fire år før ART-prosjektet satt inn under huden på alle i personalet. Samtidig sa han at han mente at de allerede, bare etter tre-fire måneder kunne se at det begynte å skje ting i elevflokket.

Som tidligere nevnt valgte lærerne å ta til seg de delene av prosjektet som gikk på den faglige biten av læringsmiljøbegrepet. De lærerne som var delaktige i undersøkelsen var også tvilsomme til effekten av prosjektet. Rektor var derimot mer positiv til prosjektet, men trodde samtidig at det vil ta lang tid før de så noen tydelige resultater av satsninga.

Oppsummering

I klasserommene var lærerne aktive på å sette i gang konkrete tiltak med tanke på læringsmiljøet. De fleste av disse tiltakene var av faglig karakter. Skolen hadde som helhet gått sammen for å bedre skolens sosiale læringsmiljø ved hjelp av tiltaksprogrammet ART. Selv om rektor var positiv til prosjektet viste lærerne ved skolen at de var mer tvilende. De valgte å benytte seg av den faglige biten av tiltaket, mens den biten som gikk på det sosiale læringsmiljøet ble gjennomført med mindre interesse og entusiasme.

Sammendrag

Hvitveisen skole var en skole med en sammensatt gruppe av elever. Noen av elevene ved skolen skilte seg ut i negativ retning med atferdsproblemer og rus. Dette var elementer som selvfølgelig var med på å prege skolens omdømme. Både lærere og ledelsen ved skolen var opptatt av å få frem at dette var en liten gruppe elever og at i det store og hele bestod elevmassen av hyggelige og snille elever. Lærerne etterspurte mer faglig engasjement fra foreldrene, og ønsket også at de skulle komme mer på banen og være mer kritiske til det faglige som foregikk på skolen. Området rundt skolen bar preg av å være en tidligere arbeiderbygd, noe som igjen førte til at mange var håndverkere eller hadde lavere utdanning.

For å bedre det sosiale miljøet ved skolen hadde de satt i gang et prosjekt kalt ART. Dette var et ferdig opplegg som alle klassene ved skolen skulle være en del av. Ledelsen var fornøyd med å ha satt i gang et felles tiltak for hele skolen, mens lærerne var mer tvilende og synes det tok mye undervisningstid. Lærerne tok til seg deler av prosjektet, mens andre deler tok de ikke like alvorlig. De delene av prosjektet som gikk på faglige tiltak var de mer interessert i å bruke enn de delene av prosjektet som gikk på undervisning i sosiale ferdigheter.

Blåveisen skole

I metodekapitlet i oppgaven står det et avsnitt om de faktiske forholdene ved skolen. Dette var en forholdsvis liten skole med 1.-10. trinn. Skolen lå i samme kommune som Hvitveisen

skole, men de lå et stykke unna hverandre. Elevene ved skolen kom fra et ganske stort område, og mange elevene måtte benytte seg av skolebuss for å komme seg til og fra skolen.

Læringsmiljø

Elevene

Elevene ble av lærerne beskrevet som stort sett veldig greie og høflige. «Også tenker jeg også at generelt så er det veldig mange hyggelige elever her på denne skolen» (Lærer D). Lærerne ved skolen virket til å ha god oversikt over elevene. De fleste hadde de hatt tidligere i vikartimer, og de kunne navnet på nesten alle. Lærerne som deltok i undersøkelsen opplevde elevene som hyggelige og imøtekommende elever som hilste når de traff de i gangen. De så det som positivt å ha et slikt forhold til elevene fordi det ga dem mulighet til å irettesette elever ved skolen, selv om de ikke tilhører egen klasse.

«De er flinke til å leke, de går sammen på tvers av klasser, de er veldig høflige de aller aller fleste av de» (Lærer D). Rektor beskrev elevene ved skole som ungdommer flest. Han mente også han har et godt forhold til elevene, og sa at de aller fleste hilste når de traff han i gangen.

Lærere og rektor sitt syn på elevene var positivt. De følte også de hadde god kjennskap til elevmassen, selv om det var noen elever de kjente bedre enn andre. Det var en relativt liten skole, og mange av elevene gikk der i ti år, noe som også fører til mindre utskiftning i elevmassen hvert år. Dette kan også være en av grunnene til at lærerne følte de kjente de fleste elevene såpass godt.

Lærere/kolleger

Gode kollegaer, og godt samhold blant de ansatte var noe som ble trukket frem som veldig positivt. Mange hadde vært lærere ved skolen i mange år allerede, rektor beskrev dem som faglig dyktige og med mye rutine. Han sa videre at det også kommer en del nye lærere til skolen, disse ble også sett på som faglig dyktige, og tok samtidig med seg inn nye tanker utenfra. «Det tenker jeg er sunt for oss å få» (Rektor2).

Rektor var veldig fornøyd med alle skolens ansatte, både faglig og pedagogisk. Lærerne som var delaktige i undersøkelsen sa også at det var et godt samarbeid mellom kollegene og at det var stor takhøyde slik at du har mulighet til å prøve ut ting på egenhånd. Det at de følte de fikk både tillit og støtte fra ledelse og kollegaer var med på å skape et godt arbeidsmiljø blant de ansatte.

Ledelsen

Det var en relativt ny ledelse ved skolen. Både rektor og begge inspektørene var nye i jobben ca. to år før intervjuene ble gjennomført. «Rektor har jo ikke vært her i mer enn, er det to år. Så en rektorstilling, det er ikke bare å gå inn og blir proffrektor, det er vanvittig mye jobb, og det samme gjelder inspektørene» (Lærer D). Det kom også frem i et intervju at den ene inspektøren hadde forholdsvis liten erfaring fra skolen og klasserommet før hun tok over inspektørjobben. Hun hadde jobbet som vikar i ett år før hun fikk jobben som inspektør. Det at ledelsen var såpass ny, og at noen av de i tillegg hadde relativt lite erfaring ble ikke bare sett på som positivt hos lærerne.

En av lærerne sier også at ledelsen hadde mange baller i lufta og at de nok merket at de jobbet med veldig ulike grupper mennesker, både i lærerstaben og ikke minst blant elevene. Rektor ble beskrevet som tilstedeværende i samtaler og som en god coach. Samtidig ble det sagt at det manglet noe struktur og klar administrering i ledelsen. «De jobber nok mye» (Lærer D). En av lærerne følte litt på at ledelsen jobbet mye, men når hun samtidig følte at det manglet struktur mente hun at all jobbingen ikke nødvendigvis gav full uttelling.

Skolen så på ledelsen som relativt ny. De så også at ledelsen manglet struktur og at de var litt dårlige til å administrere. Samtidig virket det som at ledelsen var lett å ta kontakt med, og at lærerne var fornøyd med den veiledningen og tilliten de fikk gitt av ledelsen.

Overordnede

Rektor følte han fikk støtte fra sine overordnede til å jobbe med læringsmiljøet ved skolen. Som nevnt tidligere hadde kommunen hatt noe levekårsproblematikk, og dette va noe

politikerne tok på alvor. Det ble nevnt i intervjuet at utdanning og likestilling var faktorer som kunne være med på å bedre levekårene i kommunen, og at dette derfor var et av politikernes satsningsområder. Blåveisen skole har de samme overordnede som Hvitveisen skole, og forholdet mellom skolene og kommunen/politikerne virket relativt likt ut i fra det rektorene opplyste om i intervjuene.

Oppsummering

Skolen så på sitt eget læringsmiljø som ganske bra. De har god kontakt med alle elevene og samarbeidet mellom lærerne og ledelsen ble også beskrevet som bra. Ledelsen er fornøyd med samarbeidet med sine overordnede når det er snakk om bedring av skolens læringsmiljø.

Nærmiljø

Foreldre

Foreldrene ved skolen ble beskrevet som engasjerte. De stilte villig opp når det gjaldt å kjøre skoleelevene til og fra ulike skoleaktiviteter. En lærer fortalte også at foreldrene i han sin klasse stilte opp og pusset opp klasserommet på dugnad i vinterferien for noen år siden. «Foreldrene virker interessert i ungenes skolegang» (Lærer C). Lærer D beskrev foreldrene som flinke til å følge opp med lekser og flinke til å ta kontakt med skolen dersom det var noe de lurte på eller noe de trenger hjelp til.

Rektor er veldig fornøyd med de foreldrene som sitter i FAU. Han beskriver de som jordnære, samarbeidsvillige og gode til å finne løsninger. Selv om det stort sett ble sagt positive ting om foreldregruppa nevnte rektor at det tidligere hadde vært en mentalitet blant foreldrene at skole var mindre viktig. Barna skulle jo uansett bli håndverkere eller jobbe med noe som ikke krevde høyere utdanning. Tendensen var på vei til å snu, og han sa videre at på årets 10. trinn var det betydelig høyere andel av elevene som søkte linjer som gav studiekompetanse.

Foreldrene som tilhørte skolen ble sett på som flinke til å følge opp og engasjerte i barnas skolegang i følge lærere og rektor. Det ble også vist til at en tidligere negativ holdning til

utdanning var i ferd med å snu. Likevel var de åpne på at der fremdeles fantes utfordringer i forhold til å motivere elevene til å jobbe med skolearbeid, og at noen av foreldrene fremdeles ikke så på utdanning som veldig viktig.

Skolens plass i nærmiljøet

Det virket som skolen hadde en sentral plass i nærmiljøet. Mange av de frivillige organisasjonene i området brukte både skolen og hallen som lå i tilknytning til skolen på kveldstid. Skolen var også knutepunktet for grendas 17.mai feiring. «Det er et samarbeid mellom skole, 17.mai-komitè, idrettsforbundet her oppe» (Lærer D). Det at dette er en barneskole spiller nok inn i denne sammenhengen. Barneskoler over hele landet blir brukt til 17. mai feiring, og dette er med på å skape et eget samarbeid mellom skolen og nærmiljøet.

Også rektor påpekte at skolen er en viktig del av nærmiljøet. Og han hadde ved flere anledninger opplevd at nærmiljøet tok aktivt del i debatter som omhandlet skolen, spesielt i saker der det ble snakk om ombygging av skolen. Selv om nærmiljøet aktivt tok del i debatter omkring skolen og også benyttet skolen utenom skoletida, var det lite skolen arrangerte for nærmiljøet. Noen ganger hadde de hatt et slags Idol-arrangement om sommeren. Dette var veldig populært, og hadde etterhvert tatt mer form som en bygdekveld ifølge rektor.

Dette viser at skolen ble sett på som et samlingspunkt for grenda. Den ble brukt aktivt av ulike interesseorganisasjoner, og var et naturlig samlingspunkt på 17. mai.

Hvem går på denne skolen

Nærmiljøet til denne skolen var preget av å være en bygd. Lærer C beskrev det som en typisk bygdeskole, og forklarte videre at han ble overrasket over bildene elevene hadde på pultene første gang han kom til skolen. Mens elever på andre skoler hadde bilder av biler og tøffe motorsykler hadde elevene her bilder av traktorer. Et annet element han la fort merke til var at mange av elevene hørte på countrymusikk.

«Også merker jeg jo det at du ser at det er barn av håndverkere på det meste her, det er lite akademikere» (Lærer C). Videre sier han «Det er jo rart med det at ofte så blir jo barna det foreldrene har vært».

Lærerne ved skolen så på elevene som typiske bygdeunger. De merket at elevene tok med seg ting hjemmefra og inn i skolen, og kunne se det som en utfordring at mange av elevene var barn av håndverkere, og kanskje ikke hadde så store forventninger til høyere utdanning.

Hva preger nærmiljøet

Den ene læreren beskrev miljøet rundt skolen som roligere enn det han ville forventet i et mer bypreget område. I intervjuene kom det frem at bygda kunne virke litt delt i to grupper. Den ene gruppa bestod av familier som hadde bodd i bygda i flere generasjoner. De hadde med seg tradisjoner og historier, og en av lærerne beskrev veldig mange av dem som flotte mennesker. Elevene som tilhørte denne gruppa fikk også god oppfølging hjemmefra, og foreldrene tok aktivt del i elevenes skolehverdag.

Den andre gruppa i grenda bestod hovedsakelig av innflyttere. I intervjuene kom det frem at mange av dem som flyttet hit kom på grunn av lave boligpriser eller fordi de ville prøve seg på en ny start. Det kunne virke som det da hovedsakelig var personer med lav utdanning og en tidligere vanskelig livssituasjon som kom som innflyttere til grenda. Dert kom også frem i intervjuene at elevene som kom fra denne gruppen fikk mindre oppfølging hjemme, og foreldrene var også mindre delaktige i elevenes skolehverdag.

Nærmiljøet til skolen bar preg av å være delt i to hovedgrupper. Gruppene preget skolen på ulike måter. Det virket som den gruppen som hadde bodd i bygda lenge ble sett på som et positivt innspill i skolen, mens den delen av bygda som ble kategorisert som innflyttere ble sett på som mer utfordrende.

Oppsummering

Skolens nærmiljø ble hovedsakelig sett på som positivt. Både lærerne og ledelsen virket fornøyde med store deler av foreldregruppa til skolen. Skolen ble også brukt aktivt av

nærmiljøet noe som viste en åpenhet fra skolens side, og et ønske om å bruke skolen som samlingspunkt fra nærmiljøet sin side. Selv om skolens nærmiljø ble beskrevet som todelt, var det likevel en enighet om at skolens nærmiljø totalt sett var bra.

Tiltak

Tiltak i egen klasse

Begge lærerne i intervjuene fremhevet ro og struktur i klasserommet. Begge sa at dette var noe de jobbet aktivt for å forbedre. Videre sa de at de ikke følte de fikk noe særlig oppfølging fra skolens ledelse til å sette i gang tiltak for å bedre læringsmiljøet i egen klasse, men at dette var noe de måtte klare på egenhånd.

Tiltakene lærerne satt i gang i eget klasserom var hovedsakelig faglige. De var opptatt av ro og struktur i klasserommet og det var også noe begge to legger vekt på å oppnå. Når det kom til sosiale tiltak trakk de frem elementer som feiring av bursdager og andre begivenheter i klasserommet. I og med at de som ble intervjuet ved denne skolen underviste på barnetrinnet er dette en ganske viktig del av elevenes liv, og det kan nesten ikke regnes som et tiltak, men må sees mer som en måte å gi elevene i klassen positiv oppmerksomhet på.

Tiltak satt i gang av ledelsen

Det var veldig sprikende svar når det kommer til spørsmålene om tiltak ledelsen har satt i gang for å bedre skolens læringsmiljø. «Vi har ikke hørt mye om det. Vi har jo hatt møter og sånn, og prøver liksom det med læringsmiljø eller, og det å variere. Men å variere bare for å variere. Ofte hvis du varier. Er for mye har det lett for å bli urolig» (Lærer C). Lærer D svarer derimot noe annet på spørsmålet om skolens ledelse hadde satt i gang noen tiltak for å bedre skolens læringsmiljø. «Ja, det gjør de hele tida. Nå er jo det siste nye er klasseledelse er liksom vårt fokus, også er det jo prosjekt på prosjekt, jeg vet ikke hva det ikke er.» I intervjuet med rektor sa han at de hadde hatt et stort satsningsområde de siste to årene; variert undervisning. Videre sa han at de nå hadde avsluttet dette prosjektet for så å gå videre til klasseledelse. Rektor sa også at han trodde det var viktig for lærerne at tiltakene de satt i gang

greip rett inn i det som var lærernes jobb. «Så da tenker jeg at skal man være med på å utvikle seg på noe, så tror jeg ofte det er det som de er mest motiverte for å være med på å utvikle.»

Skolen arrangerte også fagdager for elevene. Da ble alle elevene delt opp i grupper også gikk de fra stasjon til stasjon. Dette var et tiltak som skulle vise elevene at fag kunne brukes på ulike måter, og de fikk også møte andre lærere enn dem som underviste klassen til vanlig. Dette kunne sees på som et faglig tiltak som også var med på å variere undervisningen ved skolen.

Skolen hadde også hatt fokus på å bevisstgjøre elevene på hva de vil bli når de ble store. Dette gav dem et mål med det å gå på skole sa lærer D. Det å gi elevene motivasjon til å følge med i undervisningen og gi dem en grunn til å ville lære ble ansett som et viktig element i det å snu den tidligere negative trenden med at utdanning ikke ble sett på som viktig.

Blåveisen skole hadde hovedsakelig satt i gang faglige tiltak for å bedre skolens læringsmiljø. Enten tiltakene var rettet mot lærerstaben i form av langsiktige prosjekter som variert undervisning og klasseledelse, eller de var rettet mot elevene i form av fagdager og fokus på å motivere dem til å lære.

Deltagelse i valg av tiltak

Lærerne uttrykker at de i liten grad var med på å velge ut tiltak eller satsningsområder for skolen. En av lærerne sa at de var med på å velge ut en handlingsplan for mobbing, men bortsett fra det så hadde de hatt lite de skulle ha sagt. Da rektor ble spurt om lærerne var med på å bestemme hvilke tiltak skolen skulle bruke svarte han; «Ja, vi forsøker det, med å ta det opp på lærermøter og si hva vi har tenkt å satse på, hvilke kurser for eksempel, for lærere, og hva som er fokus». Likevel virket det ikke som lærerne ble tatt med i drøftingen på noen annet måte en at de ble informert om hva som var planen, for så å kunne si seg uenige.

Hvordan brukes tiltakene

Lærer D uttrykte skepsis til i hvilken grad tiltakene som ble satt i gang hadde en effekt eller ikke. Hun trodde det til en viss grad var urealistisk å klare å gjennomføre alle de ulike

tiltakene som ble satt i gang med tanke på de rammefaktorene som ligger til grunn. Med dette mente hun blant annet gamle skolebygg, lite grupperom og lite systemer i skolens undervisningsmateriell.

Hovedtiltakene, variasjon og klasseledelse, var nok tiltak som ble brukt aktivt i de fleste klasserommene. Skolen holdt også på med flere mindre prosjekter som kanskje ikke fikk like mye tid og oppmerksomhet i alle skolens klasser.

Oppfølging

De tiltakene som ledelsen satt i gang ble bare til en viss grad fulgt opp ifølge de lærerne som ble intervjuet. Det var litt opp til dem selv hvordan de valgte å gjennomføre de ulike tiltakene. Spesielt lærer C uttrykte at hun hadde problemer med å følge opp alle tiltakene, og sa at hun valgte ut de som hun selv mente var viktige og gjorde så godt hun kunne med resten. De store prosjektene som ledelsen satt i gang syns hun var nyttige og det virket som hun tok dem til seg og prøvde å bruke de tipsene hun fikk så godt hun kunne.

I samtalen med rektor kom det tydelig frem hvilke tiltak han mente skolen satset aktivt på, og det var ikke så mange. Han mente de hadde lagt vekt på variasjon de siste to årene, men at de nå hadde de avsluttet det prosjektet og nå hadde begynt på et prosjekt som gikk på klasseledelse.

Tilbakemelding

Lærer C var fornøyd med at det ikke var så mange tiltak, han mente de godt kunne hatt noen flere aktiviteter, men var ikke veldig klar for å lage så mye «styr rundt det». Ellers var det litt vanskelig å få tak på hvilke tilbakemeldinger de hadde gitt til ledelsen.

Oppsummering

Blåveisen skole hadde hovedsakelig satset på faglige tiltak for å bedre læringsmiljøet, både inne i det enkelte klasserom og hos skolen som helhet. Lærerne i undersøkelsen hadde litt ulik

oppfatning av hva ledelsen hadde som fokusområder, selv om rektor var veldig klar på det i sitt intervju.

Sammendrag

Blåveisen skole var en typisk bygdeskole der elevene ble beskrevet som snille og høflige. Både rektor og lærere var fornøyd med samarbeidet med sine kolleger, selv om det ble trekt frem som litt negativt at skolens ledelse var såpass ny som den var. Foreldregruppa og skolens nærmiljø ble beskrevet som todelt. Den ene delen bestod av mennesker som hadde bodd i grenda i mange generasjoner, disse ble sett på som folk som tok aktivt del i elevenes skolegang, den andre delen bestod av innflyttere som i følge rektor og lærere ikke tok like aktivt del i skolegangen til elevene. Både lærere og ledelsen ved skolen valgte å satse aktivt på faglige tiltak for å forbedre skolens læringsmiljø.

Drøfting av resultater

I denne delen av oppgaven skal problemstillingen: *Hvilke likheter og forskjeller er det mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak på de to skolene?* besvares. De ulike oppsummeringene for hvert av nøkkelbegrepene vil være grunnlaget for å besvare oppgavens hovedproblemstilling: *Hvilken sammenheng er det mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak i de to valgte skolene?*

Drøftingen vil prøve å vise hvilken holdning de ansatte ved skolen har til nærmiljøet, og hvilken innvirkning dette har på læringsmiljøet. Til slutt vil vi se nærmere på hvilke tiltak skolen setter i gang på bakgrunn av nærmiljø og læringsmiljø.

Læringsmiljø

I dette kapitlet vil resultatene fra undersøkelsen på de to skolene drøftes mot hverandre, og opp mot den teorien som har blitt beskrevet tidligere.

Elever

I definisjonen til Skaalvik og Skaalvik (2005), som ble presentert tidligere i oppgaven, ble begrepet sosiale relasjoner beskrevet som en viktig del av læringsmiljøet. Gode sosiale relasjoner mellom elevene ved en skole vil derfor være med på å fremme et godt læringsmiljø. I definisjonen til Nordahl m.fl.(2009), som også ble presentert tidligere i oppgaven, defineres læringsmiljø som miljømessige faktorer «som har innflytelse på elevenes sosiale og faglige læring, samt elevenes generelle situasjon i skolehverdagen» (Nordahl m.fl. 2009). Det at elevene er delaktige i å utvikle læringsmiljøet ved skolen blir også viktig i et slikt perspektiv.

Lærerne ved Hvitveisen skole beskrev elevene sine som høflige og ordentlige. Lærerne ved Blåveisen sa det samme. De gikk også greit sammen på tvers av trinn og klasser uttalte lærerne. Det at lærerne ved begge skolene hadde et positivt syn på sine elever, og regnet dem som høflige og trivelige ungdommer, vil virke inn på hvordan både lærere og elever så på læringsmiljøet ved skolen. Læringsmiljøet defineres som sagt av miljømessige faktorer, og både sosiale og faglige sider ved skolen blir viktig. Det lærerne sa i denne undersøkelsen viste at de sosiale sidene ved læringsmiljøet virket positive. Elevene var hyggelige mot lærerne, de var hyggelige mot medelevene og dette vil også kunne føre til at lærerne fikk mer lyst til å

være hyggelige mot elvene. De sosiale relasjonene ved skolen vil da ha et fint grunnlag å bygge videre på.

Relasjoner mellom elever og relasjoner mellom lærere og elever blir sett på som en vesentlig del av en skoles læringsmiljø (Skaalvik og Skaalvik 2005 og Nordahl m.fl. 2009). I alle intervjuene kommer det frem at størsteparten av elevene ved de to skolene er hyggelige både mot hverandre og mot lærerne sine. Man kan si at det er en positiv elev-elev-relasjon og en positiv lærer-elev-relasjon (Nordahl m.fl. 2009).

Lærerne ved Hvitveisen skole referer til større variasjon i elevmassen fra år til år enn det Blåveisen skole gjør. Dette har en sammenheng med at ved Blåveisen skole går de fleste elevene i ti år, mens ved Hvitveisen går de bare i tre år før de bytter over til videregående. Det at elevene som begynner i 8. klasse ved Hvitveisen skole får ny klasse og et nytt miljø rundt seg kan føre til at elevenes trygghet og følelse av tilhørighet er mindre. Dette er to faktorer som spiller inn på elevenes velbefinnende i skolen, og som igjen kan gi utslag i motivasjon og faglig konsentrasjon (Skaalvik og Skaalvik 2005). Det at elever føler seg umotiverte og utilpass på skolen vil også ha innvirkning på klassens og skolens læringsmiljø, og er noe lærere og ledelse burde være klar over. I og med at mange elever går ved Blåveisen skole i flere år får de ikke samme problemene knyttet til tilhørighet. For mange elever kan det også føles tryggere og mindre angstfylt å befinne seg i et kjent miljø. Blåveisen skole vil på mange måter kunne ha et fortrinn når det gjelder å gi elevene en følelse av trygghet og tilhørighet til skolen.

Sammenheng mellom hva de vil bli og prestasjoner

Ved Hvitveisen skole kom det frem at elevene, etter lærernes oppfatning, ikke var nok opptatt av å lære. Lære A sa at mange av elevene ikke visste hva de ville senere i livet, og dette så hun på som negativt. Hun sa også at de som visste hva de ville, presterte bedre enn de elevene som ikke visste hva de ville. Det er helt vesentlig for skolens læringsmiljø at det er «positive relasjoner og kultur for læring blant elevene» (Nordahl m.fl. 2009). Hvilken læringskultur som er en del av skolen vil dermed være med på å definere skolens læringsmiljø.

Ved Blåveisen skole fortalte lærer D at skolen i flere år hadde jobbet med å bevisstgjøre elevene på hva de vil bli når de ble store. For som hun sa, «da har de et mål med å gå på skolen». Intervjuet med lærerne ved Blåveisen skole sa ikke så mye mer om elevenes

arbeidsvaner, og deres motivasjon for læring. Men ut i fra de to skolene kan det virke som det å bevisstgjøre elevene på hva de vil bli kan være nyttig for å øke elevenes motivasjon. Som lærer A sier så opplever hun at de som er bevisst på hva de vil, presterer bedre på skolen. Arfwedsson (1998) sier at både lærere og elever har et ansvar for at elevene lærer noe på skolen, dersom lærerne klarer å motivere elevene til læring, vil elevene kunne ha mer faglig utbytte av undervisningen og læringskulturen ved skolen blir bedre. En god læringskultur mellom g elevene og på skolen bidrar positivt til skolens læringsmiljø (Nordahl m.fl. 2009).

Lærernes forhold til andre elever ved skolen

Læreren utgjør en viktig rolle i alle elever sitt læringsmiljø (Hattie 2009). Nordahl m.fl. (2009) påpeker også viktigheten av læreren sitt forhold til elevene for å kunne danne et godt læringsmiljø. I intervjuene kom det frem forskjeller på dette området ved de to skolene.

Lærerne ved Blåveisen skole sier at de har god oversikt over elevene. De kan navnet på de aller fleste, og har vært inne i mange av klassene som vikar. De hilser på alle elevene når de treffer dem, og har også såpass god kjennskap til dem at de irretsetter dem dersom det skulle være nødvendig. Rektor oppgir at også han kjenner til de fleste elevene ved skolen.

Lærerne ved Hvitveisen skole har et litt annet forhold til elevene ved sin skole. De sier i intervjuene at de i liten grad har noe forhold til de elevene de ikke underviser. Hovedgrunnen de oppgir er at skolen har så mange elever at det er vanskelig å få oversikten over alle. De oppgir også at de har noe mer oversikt over elevene på samme trinn som de underviser, men de har ikke helt oversikten her heller.

Det samme gjelder for rektorene ved skolene. Ved Blåveisen skole føler rektor at han har god kontakt med elevene, det gjør også rektor ved Hvitveisen skole, men han tilføyer også at han ikke har full oversikt over alle elevene.

Lærerne og rektor ved den ene skolen sa at de følte selv de hadde et godt forhold til alle elevene ved skolen, mens lærerne ved den andre skolen sa at de hadde vesentlig mye bedre forhold til de elevene som de underviste. Det vil si at lærerne ved begge skolene følte selv de hadde et godt forhold til de elevene de underviste, noe som i sin tur vil være med på å danne grunnlaget for læringsmiljøet i klassen. Samtidig sa lærerne ved Blåveisen skole at de følte de hadde et godt forhold til alle elevene ved skolen, ikke bare de de underviste. Dette vil i følge forskningen til Hattie og Nordahl ha en positiv effekt på skolens læringsmiljø. Samtidig kan

de gode sosiale relasjonene mellom elever og lærere ved Blåveisen skole være med på å skape en trygghet som ikke Hvitveisen har samme grunnlag for å klare. Det å ha personer rundt deg som du føler deg trygg på vil ha innvirkning på elevenes velbefinnende og derfor igjen ha positiv innvirkning på læringsmiljøet (Skaalvik og Skaalvik 2005).

Oppsummering

Å skape gode relasjoner mellom elever og mellom elever og lærere ved en skole er avgjørende for å skape et godt læringsmiljø ved skolen (Nordahl m.fl 2009). At elevene opplever skolen som et trygt sted og opplever tilhørighet vil kunne være med på å øke elevenes faglige motivasjon, og på denne måten skape en bedre læringskultur i klasserommet og på skolen (Skaalvik og Skaalvik 2005). Alle lærerne i undersøkelsen påpeker at de har et godt forhold til elevene de underviser, noe som vil si at de har et godt grunnlag for å skape et godt læringsmiljø i sin egen klasse. Lærerne ved Blåveisen skole sier i tillegg at de har et positivt forhold til de aller fleste elevene ved skolen, noe som i sin tur kan være et positivt bidrag til å skape et godt læringsmiljø ved skolen som helhet. Det at elevmassen ved Blåveisen skole er mer stabil kan ha den effekten på noen elever at de føler seg trygge og at de også føler en større grad av tilhørighet til skolen enn elevene ved Hvitveisen skole gjør, i så fall kan dette ha positiv virkning på læringsmiljøet.

Lærere/Kolleger

Utdanningsdirektoratet nevner i sine fem punkter om læringsmiljø: «Godt samarbeid mellom de ansatte ved skolen» (Nordahl m.fl. 2009). Det er viktig for en skole at de ansatte føler seg trygge på sine kolleger, og at de har et samarbeid som de fleste er fornøyde med. Samarbeidet i kollegiet kan for eksempel være av sosial, faglig eller pedagogisk art. Noen steder blir de ansatte pålagt samarbeid ved hjelp av teammøter, trinnmøte, grupper osv., mens på andre skoler er det mer opp til den enkelte lærer hvordan han eller hun samarbeider med sine kolleger. Uansett vil samarbeid mellom skolens ansatte være positivt for skolens læringsmiljø (Nordahl m.fl. 2009).

Ved begge skolene beskrives samarbeidet mellom kollegene som godt, og rektorene skrøt også av den kompetansen lærerstaben satt på. Rektor 2 ved Blåveisen skole trakk frem at de

hadde mange erfarne lærere, som hadde jobbet ved skolen lenge, samtidig som nyansatte og yngre lærere i staben kommer med nye tanker og nye ideer som også ble sett på som positivt. Lærerne sa seg enige med rektor, og synes også at samarbeidet lærerne i mellom var positivt.

Rektor 1 ved Hvitveisen skole var også fornøyd med det faglige nivået til sine ansatte. Han sa at de ansatte nye lærere etter behov, og at de på denne måten sikret seg til enhver tid å ha lærere med utdanning i faget de underviste i. Lærerne sa også at samarbeidet dem i mellom hadde blitt bedre de siste årene, og at de samarbeidet om både praktiske og faglige oppgaver. Det at lærerne jobber sammen med andre som de ser på som faglig dyktige vil være med på å skape positive relasjoner lærerne imellom. Det at lærerne samarbeider for å videreutvikle seg selv som klasseleder, eller samarbeider om vurderingsformer, undervisningsformer, planer, læremidler og organisering av undervisningen vil være med på å danne et godt grunnlag for et godt læringsmiljø (Skaalvik og Skaalvik 2005). Dette er faktorer som vil kunne være med på å bedre lærerens evne til å lede klasser og undervisning (Nordahl m.fl. 2009). Det å også samarbeide om andre ting som er med på å skape et godt læringsmiljø vil være positivt. Man kan ha et felles forståelse av normer og regler, verdier og forventinger slik at elevene føler at de blir behandlet likt av ulike lærere. Det vil virke positivt på elevene dersom flere lærere har samme forventinger til elevene (Bergkastet, Amundsen og Skjæret 2010).

Oppsummering

De ansatte ved begge skolene sier at det er et godt samarbeid lærerne imellom, dette blir også bekreftet av rektorene. Det at lærerne samarbeider om elementer som utgjør en viktig del av læringsmiljøet slik at elevene ved skolen møter noenlunde like regler, verdier og forventninger fra ulike lærere vil ha en positiv innvirkning på forholdet mellom lærere og elever. Forholdet mellom lærere og elever vil i sin tur være med på å skape et godt eller dårlig læringsmiljø ved skolen.

Ledelsen

Ledelsene ved de to skolene blir beskrevet noe ulikt av lærerne. Ved Hvitveisen skole har de en stabil ledelse som har vært den samme i mange år. Dette ser de på som positivt. Det de ser på som negativt er at ledelsen består av flere mindre stillinger, noe som igjen betydde at

lærerne fikk mange å forholde seg til. Ved Blåveisen skole bestod ledelsen hovedsakelig av en rektor og to inspektører, noe som gjorde ledelsen liten og oversiktlig. Det lærerne her uttrykte som negativt var at ledelsen var forholdsvis ny, og dermed føltes ustabil.

Utdanningsdirektoratet viser til god ledelse som en viktig faktor i et godt læringsmiljø (Nordahl m.fl. 2009). De fremhever også et godt samarbeid mellom ledelsen og de ansatte. Det blir derfor viktig for skoleledelsen å kommunisere tydelig hvor de vil og hva som forventes av lærerne og elevene. Lærerne ved begge skolene sier at de ønsker seg en ledelse som er tøffere og tør å ta valg, selv om de da risikerer å bli upopulære blant enkelte i lærerstaben. Lærerne ved Blåveisen etterlyser også en rektor som setter strengere grenser ved uakseptabel oppførsel. Det at de fleste føler skolen som en god organisasjon og som et sted der det er god kultur for læring vil påvirke læringsmiljøet. Det å skape en god organisasjon krever mye tid, og det hjelper sjeldent med kjappe løsninger (Johannessen og Olsen 2008). Som rektor må du derfor være god til å kommunisere med de ansatte, og du må også se ting i et lengre perspektiv, ikke alle problemer kan løses på dagen.

Rektoren ved Blåveisen skole ble betegnet som en god motivator og coach. Han ble beskrevet som tilstedeværende i samtaler og interessert i det de ansatte hadde å komme med. Ved Hvitveisen skole gav lærerne inntrykk av at terskelen inn på rektors kontor var relativt høy. De sa også at han virket tilstedeværende i samtaler, men at det i etterkant av samtalen skjedde få eller ingen endringer. Det virket som lærerne ved Hvitveisen skole oftere tok opp ting via trinn.

Johannessen og Olsen (2008) poengterer viktigheten av at ting som blir tatt opp blir tatt på alvor. Dersom en rektor blir oppsøkt eller mottar tilbakemeldinger fra en lærer må han/hun gi en respons, responsen kan være enten positiv eller negativ, men det er viktig at den responsen som gir gitt samsvarer med det som blir gjennomført i etterkant.

Oppsummering

Det å ha en god ledelse ved skolen, en god organisasjon og en god kultur for læring er med på å danne grunnlaget for et godt læringsmiljø (Nordahl m.fl. 2009). Ved Hvitveisen skole var lærerne positive til å ha en stabil ledelse, de visste hva de hadde å forholde seg til. Samtidig savnet de en tøffere ledelse, og man kan også se at lærerne savner et bedre samarbeid med ledelsen. Ved Blåveisen skole er de fornøyd med at rektor ved skolen er lett å prate med og er

en god motivator, samtidig ønsker de også en tøffere ledelse, og en mer stabil ledelse som har evnen til å samle de ansatte. Ledelsene ved begge skolene har både styrker og svakheter. Totalt sett kan det virke som en rektor som er en god samtalepartner og motivator kombinert med en stabil ledelse som tør å ta valg som kan bli upopulære i deler av lærerstaben er det lærerne ved begge skolene ønsker seg. Ved begge skolene virker ledelsen som et litt svakt punkt i arbeidet med et godt læringsmiljø.

Overordnede

Rektorenes overordnede er politikere lokalt og nasjonalt. Begge rektorene i undersøkelsen sier at samarbeidet med, og støtten fra, de lokale politikerne er bra. Begge sier at de får god støtte og oppmuntring til å jobbe med å forbedre skolens læringsmiljø. Kommunen har tidligere hatt noe levekårsproblematikk og de lokale politikerne er spesielt interessert i at skolene skal være med på å snu dette. Det at begge rektorene har samme oppfatning av samarbeidet med kommunen kan vitne om at kommunen har lyktes i sitt arbeid som motivator for rektorene og de ansatte i skolen.

Sammendrag

Begge skolene skryter av elevmassen. De er fornøyd med samholdet mellom elver i de enkelte klassene og mellom elver på ulike trinn. Hvitveisen skole har en større utfordring i å skape trygghet for elevene i og med at utskiftningene av elever fra år til år er større. Det at elevene har et fint forhold til hverandre og føler seg trygge på skolen har positiv innvirkning på læringsmiljøet ved skolen.

De ansatte ved skolene fornøyde med samarbeidet med de andre kollegene. Det at de samarbeider om organisering av undervisning, arbeidsformer og vurderingsformer er alt faktorer som er med på å skape et godt læringsmiljø blant både elever og ansatte ved skolen.

«God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen» (Nordahl m.fl. 2009) er også elementer som kan virke positivt på skolens læringsmiljø. Ved de to skolene oppleves ledelsen noe ulikt. Begge skolene ønsker seg en ledelse som kommer med klare forventninger og ønsker, som tør og ta beslutninger og som er gode motivatorer. Det var elementer her som lærerne følte manglet ved begge skolene, og dette kan derfor sees på som et svakt ledd i

arbeidet med skolens læringsmiljø. Ledelsen på sin side følte de hadde et godt samarbeid med sine overordnede.

Skolene ser forholdsvis likt på sitt eget læringsmiljø. Forskjellene mellom skolene kommer best til syne i elevmassen, utskiftning av elevmassen og de ansatte sitt forhold til ledelsen.

Nærmiljø

I dette kapitlet vil nærmiljøet til skolene bli drøftet i forhold til problemstillingen for å få frem likheter og forskjeller ved de to skolenes syn på eget nærmiljø. Utgangspunktet er hvordan lærere og rektorer ved de to skolene beskrev sitt nærmiljø i intervjuene som ble gjort.

Foreldre

Skolens nærmiljø kan også beskrives som skolens ytre kontekst med særlig vekt på foreldregruppen (Helle, 2002). Dette viser at foreldrene har en viktig rolle i skolen. Dette understrekes også av Hatti som mener at foreldrenes støtte og forventninger til egne barns skolegang, kjennetegner et godt læringsmiljø (Hattie 2009). Foreldrene utgjør også en viktig del av elevenes læringsmiljø, og samarbeidet mellom skolen og hjemmet vil være med på å danne skolen sitt læringsmiljø (Nordahl m.fl. 2009 og Bergkastet, Dahl og Hansen 2009). Foreldrene har også, lovbestemt, rett til å ta aktivt del i utviklingen av den enkelte skolen.

Foreldrene ved Blåveisen skole ble av lærerne beskrevet som veldig engasjerte. De stilte villig opp på dugnader og var villige til å kjøre elevene enten det var i, eller utenfor, skoletida. Lærerne ved Blåveisen skole sa også at foreldrene engasjerer seg i elevenes skolegang. De fulgte aktivt opp lekser og hjalp ungene sine så godt de kunne. Forventningene nærmiljøet har til sin oppvoksende slekt noe å si for hvilke forventninger skolen har til elevene (Midtsundstad 2010). Dette gjelder ikke bare forventningene fra nærmiljøet, men også forventninger fra foreldre og de som står barna nærmest.

Ved Hvitveisen skole blir foreldrene også beskrevet som opptatt av elevenes skolehverdag. Men i følge lærerne ble det av foreldrene lagt større vekt på de sosiale aspektene ved skolen enn de faglige. Det at lærerne fremstilte foreldrene som dårlige til å følge opp det faglig hjemme, har også en innvirkning på hvordan de ser på elevene sine. Lærerne gav også uttrykk

for et ønske om mer kritiske spørsmål fra foreldrene. Rektor ved skolen skrøt av foreldrne i FAU, og mente han hadde et godt samarbeid med foreldrene gjennom disse. Han så også problemet med at skolen var så stor at det kunne være vanskelig for foreldrene å få oversikt.

Oppsummering

Begge skolene i undersøkelsen hadde et godt samarbeid med foreldrene via FAU. Det er lovpålagt at foreldre skal ha et organ der de kan ta opp saker som omhandler skolen. Samarbeidet mellom skolen og hjemmet blir av flere sett på som en viktig faktor for å skape et godt læringsmiljø ved skolen (Nordahl m.fl. 2009 og Bergkastet, Dahl og Hansen 2009). Ved Blåveisen skole var lærerne stort sett fornøyd med kontakten med foreldrene, de hadde et godt samarbeid. Ved Hvitveisen skole var lærerne mindre fornøyd med samarbeidet med foreldrene, de følte ikke at skolen og foreldrene hadde en felles mening om hva som var det viktigste ved å gå på skolen. Lærerne la hovedvekt på det faglige, mens foreldrene la hovedvekt på det sosiale.

Skolens plass i nærmiljøet

Det en sammenheng mellom lokalmiljøet og skolen (Imsen 2006). Det er også en sammenheng mellom skolens geografiske plassering og hvem som er elever ved skolen (Midtsundstad 2010a). Ut i fra intervjuene som er gjort, så har de to skolene ulike plasser i nærmiljøet. Hvitveisen skole, som ligger nær sentrum i kommunen, er en skole som ikke blir brukt så mye på kveldstid. Det er også en skole som ikke blir brukt til store arrangementer av befolkningen i bygda og skolen har i denne sammenhengen kun plass i nærmiljøet som skole. Det at dette er en ungdomsskole kan være en del av forklaringen. Tradisjonelt sett blir barneskoler brukt til blant annet 17.mai-feiringer.

Blåveisen skole som ligger mer landlig har en helt annen plass i lokalsamfunnet. Veldig mange av organisasjonene i lokalmiljøet bruker skolen på kveldstid og i helgene, skolen blir derfor et naturlig samlingspunkt for mange også utenfor skoletiden. Skolen er også lokalbefolkningens samlingspunkt på 17. mai, noe som viser at den blir brukt av alle i nærmiljøet, ikke bare barn og ungdom, men også eldre. Lokalbefolkningen viser også et stort engasjement for skolen, noe som også vitner om at den har en sentral plass hos mange.

Som tidligere nevnt er det kommunen som har et overordnet ansvar for hvordan kommunens bygg skal benyttes (Moen 2004). Det er kommunen som bygger skolene, og skolens utforming vil ha betydning for hvor lett den er å bruke til andre ting enn undervisningsformål.

Oppsummering

De to skolene har ulik plass i nærmiljøet. Mens Blåveisen skole er et naturlig samlingssted for folk i grenda blir Hvitveisen skole stort sett brukt til undervisning på dagtid. Det at kommunen har flere bygg i nærheten av kommunens sentrum som kan benyttes av interesseorganisasjoner og idrettslag kan ha hatt betydning for hvordan skolene er utformet. Det kan virke som at engasjementet rundt skolen til en viss grad henger sammen med hvor mye skolen blir brukt av ulike grupper mennesker i nærmiljøet.

Hvem går på denne skolen?

Hvor skolen ligger geografisk har noe å si for hvem som går på skolen, eller hvem som er skolens medlemmer. Som Arfwedson (1984) sier er skolen hele tiden i kontakt med nærmiljøet, og elver og foreldre drar nærmiljøet med seg inn i skolen. Blåveisen og Hvitveisen skole ligger ulike nærmiljøer. Den ene skolen har et tydelig sentrum med de aller fleste elevene i relativt kort avstand til skolen, mens den andre skolen ligger i et område med mer spredt bebyggelse og mange av elevene er avhengige av skolebuss. Det at elevene bor så spredt og er avhengig av skolebuss var ikke noe lærerne ved Blåveisen skole gav mye oppmerksomhet, det var bare en faktaopplysning.

Lærere og rektor ved Blåveisen skole beskriver skolen som en typisk bygdeskole. Mange av elevene kommer fra håndverkerfamilier, og møter ikke så store forventninger til høyere utdanning hjemme. Lærerne følte at dette hadde en innvirkning på hvordan elevene tenkte om skole og utdanning, noe som stemmer ganske godt overens med det Bø og Schiefloe sier om at sosial og kulturell kapital ofte går i arv.

Nærmiljøet til Hvitveisen skole var i følge respondentene preget av å ha vært en tidligere arbeiderbygd. Tradisjonelt sett var ikke høyere utdanning veldig viktig, og dette mente de, som på Blåveisen, at de kunne se igjen i elevene. Samtidig hadde de noen elver som sleit med

rus- og atferdsproblemer. Dette var i følge respondentene bare en liten gruppe, men denne gruppen hadde tidligere fått oppmerksomhet i media og det var vanskelig å ikke nevne det.

Oppsummering

Elevene ved begge skolene er preget av skolens nærmiljø og foreldrenes utdanning og kapital (Arfwedson 1984 og Bø og Schiefloe 2007). Man kan si at de holdningene det virket som elevene viste til utdanning til en viss grad gjenspeilte de omgivelsene de vokste opp i (Bø og Schiefloe 2007). De fleste av elevene vokst opp i familier der foreldrene hadde håndverkeryrker eller lav utdannelse og dette virket det som lærere og rektorer så igjen i elevmassen ved skolen.

Hva preger nærmiljøet?

Den ytre konteksten til skolen, nærmiljøet, spiller som regel en viktig rolle for hvordan de ansatte ved skolen oppfatter arbeidsforholdene sine (Helle 2002). Nærmiljøet til Hvitveisen skole blir av både lærere og rektor beskrevet som en typisk industri-/arbeiderbygd. Det at de ansatte ved skolen også påpeker at bygda ikke har tradisjoner for å ta høyere utdanning kan ha innvirkning på hvordan de ser på elevene, og hvilke muligheter elevene har. Hvitveisen skole har også noen utfordringer i forhold til skolens omdømme etter at skolen har stått sentralt i ulike avisoppslag der rus og utagerende atferd har vært stikkord.

Nærmiljøet til Blåveisen skole ble beskrevet som, til en viss grad, todelt. Den ene delen bestod av de som hadde bodd i grenda i flere generasjoner, mens den andre delen bestod av innflyttere. Både rektor og lærere så på dette som en utfordring fordi det viste seg tydelig ved store skiller i både foreldre- og elevgruppa. De som hadde bodd i bygda i flere generasjoner ble sett på som resurssterke mennesker, mens de som var innflyttere ble beskrevet som mindre engasjerte i elevenes skolegang. Ved Hvitveisen skole ble det ikke beskrevet et slikt skille i lokalbefolkningen, men lærer B beskrev et skille i hennes egen klasse. Hun sa at elevene befant seg stort sett enten i toppen eller i bunnen faglig, og at det var svært få av elevene som befant seg midt i mellom. Dette kan vise til at det finnes et lignende skille i lokalbefolkningen fordi lærer B sier at det er mange av de svake elevene som ikke får nok oppfølging hjemmefra.

Hvordan lærere og rektorer beskriver skolens nærmiljø vil ha innvirkning på hvordan de ser på sine egne arbeidsforhold. Som nevnt over har ofte det nærmiljøet barn okser opp i noe å si for hvordan man ser på skole og utdanning (Bø og Schiefloe 2007). Man kan ut i fra lærernes opplevelser av elevene og foreldrene si at nærmiljøet til de to skolene er av noe ulik karakter. Ved Hvitveisen skole ble det vist til en todeling i den ene klassen. I følge Bø og Schiefloe (2007) kan elever med svake forutsetninger ha positivt utbytte av å gå i klasse med elever med bedre forutsetninger enn seg selv.

Oppsummering

Begge skolene i undersøkelsen viser til et nærmiljø der høyere utdanning ikke har vært så viktig. Tradisjonelt sett kan man se at ulike typer kapital ofte går i arv fra en generasjon til den neste. Hvordan lærerne opplever skolens nærmiljø vil også ha betydning for hvordan de ser på sin egen arbeidssituasjon og igjen ha betydning for hvordan de velger å utføre jobben sin. Hva som preger nærmiljøet vil også være med på å prege skolen, det at det finnes en todeling i nærmiljøet kan vise til at det også vil finnes en salgs todeling i skolen, og en todeling i skolen kan vise til en todeling i nærmiljøet. Hvis dette er tilfellet har både Hvitveisen og Blåveisen en form for todeling i nærmiljøet og en form for todeling på skolen.

Sammendrag

De to skolene har litt ulike forhold til sitt nærmiljø. Ved Blåveisen skole beskriver de et godt samarbeid med foreldrene og skolen blir brukt aktivt av befolkningen i nærmiljøet. Ved Hvitveisen skole savner de mer oppmerksomhet på det faglige fra foreldrene, samtidig som de ser at det kan være vanskelig for foreldrene å engasjere seg i temaer som omfatter skolen som helhet da skolen er stor og har mange elever og ansatte. Skolen ble heller ikke brukt av nærmiljøet i noen særlig grad.

Begge skolene hadde et nærmiljø der høyere utdanning ikke hadde blitt sett på som veldig viktig, og dette var tendenser de så igjen i klasserommet. Ut i fra teorier om at skolen og nærmiljøet speiler hverandre kan man se en tendens ved begge skolene til en todeling i nærmiljøet. En del av elevene har foreldre som er ressurssterke og flinke til å følge opp elevenes skolegang, mens en annen gruppe har mindre ressurser og følger heller ikke opp

elevenes skolegang i samme grad. Ledelsen og lærerne ved de to skolene vise mye av de samme oppfatningene av skolens nærmiljø.

Tiltak

Til slutt i oppgaven kommer punktet om hvilke tiltak skolene satt i gang på bakgrunn av det synet de hadde på eget læringsmiljø og eget nærmiljø. Det skilles mellom de tiltakene ledelsen satt i gang, og de tiltakene lærerne gjennomførte i egen klasse og på eget initiativ. Lærernes synspunkter på ledelsens tiltak, vil også drøftes.

Tiltak i egen klasse

Lærerne ved begge skolene trakk frem struktur i timen og arbeidsro som elementer de jobbet med i sine klasser. De jobbet aktivt for å oppnå dette, og det er derfor naturlig at de satte i gang tiltak for å klare å oppnå dette. Målet med å sette i gang et tiltak er å oppnå ny kunnskap og endre atferd både hos lærere og elever (Johannessen og Olsen 2008). Det viktigste er at skolen gjør så godt de kan for å gi skolens innhold mening i forhold til de elevene de har (Midsundstad 2010b). Lærerne hadde en tanke om hvilken oppførsel de ville ha i sitt klasserom, og satte i gang tiltak for å oppnå dette. De var opptatt av å lage rutiner som gav forutsigbarhet og rettleidet atferden i klasserommet. De ville dreie elevenes handlinger i en ønsket retning, alt dette er elementer som er underbygget i teori (Johannessen og Olsen 2008). Lærerne ville oppnå arbeidsro og forutsigbarhet i undervisningen slik at læringsutbytte til den enkelte eleven ble større. Man kan derfor si at lærerne i undersøkelsen satte i gang faglige tiltak i egen klasse.

Lærerne ved Hvitveisen skole følte at de tidligere hadde fått støtte fra ledelsen til å drive med denne type tiltak i egen klasse, dette hadde endret seg noe etter at ledelsen hadde satt i gang et felles prosjekt for hele skolen. Ved Blåveisen skole følte lærerne at de selv var ansvarlige for det som foregikk i klasserommet, og at de selv måtte ta ansvar for å sette i gang tiltak dersom de følte det var nødvendig.

Oppsummering

Lærerne ved begge skolene valgte faglige tiltak i egen klasse. De satte fokus på at flest mulig av elevene skulle lære noe i undervisningstimen, og ønsket derfor å etablere gode rutiner for hvordan undervisningen skulle gjennomføres.

Tiltak satt i gang av ledelsen

Ledelsen ved Hvitveisen skole hadde siden nyttår satt i gang et ART-prosjekt for skolen. Dette prosjektet hadde en sosial karakter. Det skulle ved hjelp av undervisning hjelpe elevene til å håndtere ulike situasjoner de kunne møte på skolen eller i fritiden. Lærerne skulle også være mer observante og gi alle elevene positive tilbakemeldinger. En del av prosjektet hadde mer faglig karakter, dette gikk på forutsigbarhet for elevene, med lik oppstart på dagen og timen, samt like regler og like reaksjoner fra lærerne.

Sosiale relasjoner mellom elever er en viktig del av elevenes læringsmiljø (Nordahl m.fl. 2009 og Skaalvik og Skaalvik 2005). I tillegg er skolene pålagt å jobbe med elevenes evne til samarbeid gjennom den generelle delen av kunnskapsløftet (LK 06). Sosiale egenskaper blir stadig viktigere i samfunnet, og evnen til samarbeid og det å vise hensyn til andre blir sett på som en viktig egenskap.

Ved Blåveisen skole hadde de de siste årene jobbet med variert undervisning, og inneværende år har de startet et nytt prosjekt som skulle ta for seg klasseledelse. Begge disse prosjektene kan sies å hovedsakelig ha et faglig fokus, med innslag av sosiale aspekter. Det å variere undervisningen er med det som mål å nå elever med ulike læringsstrategier slik at flest mulig får faglig utbytte av undervisningen. Klasseledelse går også på hvordan læreren opptrer i klassen for å skape et godt læringsmiljø. Begge prosjektene har som hovedfokus å bedre lærerens evner til å lede klassen og til å undervise ulike elever på en måte som gjør at det faglige utbytte til den enkelte øker.

Begge skolene har satt i verk tiltak med langsiktige perspektiver. Kjappe løsninger er sjeldent noen god løsning, og det har skolens ledelse tatt til seg (Johannessen og Olsen 2008). I intervjuene kom det lite frem om hvilken bakgrunn ledelsen hadde for å sette i gang disse tiltakene. Johannessen og Olsen (2008) påpeker viktigheten av grundig forarbeid før man velger ut hvilke tiltak man skal sette i verk, slik risikerer man ikke å sette i gang tiltak basert

på antagelser. Tiltak basert på antagelser blir ofte sett på som mer belastende enn nyttige, og kan være med på å skape konflikter i personalgruppen. Hvitveisen skole har også valgt å satse på et ferdig opplegg noe Johannessen og Olsen (2008) ser på som en mindre god løsning da opplegget ikke er skreddersydd til de utfordringene lærerne føler de står ovenfor.

Oppsummering

Ledelsen ved Hvitveisen skole har valgt å sette i gang et ferdig opplegg for å bedre de sosiale forholdene mellom elevene ved skolen. Tiltakene i prosjektet er hovedsakelig sosiale, og i og med at prosjektet er et ferdigkjøpt prosjekt er det ikke skreddersydd til de utfordringene som skolen møter i hverdagen.

Ledelsen ved Blåveisen skole har valgt å sette i gang tiltak som går på lærerens rolle i klasserommet, altså faglige tiltak. Tiltakene er basert på et og ett tema, og ut i fra intervjuene virker dette som prosjekter der skolen selv velger innhold ut i fra det skolen ser på som sine behov.

Deltagelse i valg av tiltak

Ved Hvitveisen skole har lærerne fått være med på å velge hvilke tiltak skolen skal benytte seg av i tiden fremover. I følge rektor ved skolen var hele 96 % av de ansatte positive til å starte med ART.

Ved Blåveisen skole har derimot ikke lærerne ved skolen vært med på å velge hvilke tiltak de skal satse på i tiden fremover.

Bergkastet, Amundsen og Skjæret (2010) mener de ansatte ved skolen skal være med på å beskrive skolens utfordringer, for deretter å komme med forslag til hvilke tiltak som kan settes i verk for å bedre situasjonen. Som tidligere nevnt blir ikke ferdige opplegg, slik som ART sett på som en god løsning da den ikke tar utgangspunkt i hva den enkelte skole ser på som sine utfordringer.

Oppsummering

I følge teorien som ligger til grunn for oppgaven kan ingen av skolene si at skolens ansatte har vært delaktige i valg og utarbeiding av tiltak. Selv om Hvitveisen skole hadde en avstemning om å bruke ART som et prosjekt for sin skole, var de i ingen grad med på å utarbeide prosjektet. Ledelsen ved begge skolene har til en viss grad satt i gang tiltak for å bedre skolens læringsmiljø ut i fra sine synspunkter og antagelser om hvilke utfordringer skolen står ovenfor.

Hvordan brukes tiltakene

Ved Hvitveisen skole ble det hovedsakelig lagt vekt på et tiltak, og dette var et tiltak satt i gang av ledelsen, nemlig ART. Prosjektet er basert på en ferdig mal. Noe av det som kom frem i intervjuene med lærerne ved Hvitveisen skole var at de ikke var veldig positive til prosjektet. De synes det tok for mye tid, og mente også at noen av oppgavene de ble pålagt ble kunstige for dem. Den delen av prosjektet som de derimot likte var fast oppstart på dagen og klargjøring av mål. Det kommer også frem at de likte den delen av prosjektet som går på lik grensesetting, og like reaksjoner på lik oppførsel. Det vil si at de brukte den faglige delen av prosjektet i større grad enn den delen som gikk på det sosiale aspektet.

Ved Blåveisen skole var de i en overgangsfase mellom to tiltak. Den ene læreren ved skolen sa at hun prøvde å ha fokus på variert undervisning, og at hun følte at dette var noe som utviklet henne som lærer. Den andre læreren i intervjuet var mindre positiv til variert undervisning, og brukte dermed tiltaket mindre aktivt i sin egen klasse.

Oppsummering

De tiltakene ledelsen hadde satt i gang ved begge skolene ble til en viss grad brukt i klasserommene. Det virket som lærerne selv valgte ut det de synes hadde mest for seg i sin klasse og brukte dette. I og med at lærerne ikke selv var delaktige i valg av tiltak hadde de heller ikke noe eierforhold til det, og deler av prosjektene føltes kunstige og unødvendige for noen av lærerne.

Oppfølging

Teorien viser til at tiltak som er satt i verk burde oppfølges på trinn eller team for så å taes opp med ledelsen. På denne måten vil alle få sin stemme og tiltaket kan evalueres og vurderes, samtidig som ledelsen får et innsyn i hvordan tiltakene blir brukt og hvordan de fungerer rundt om i de enkelte klasserom. Ved Hvitveisen skole følte de at ledelsen fulgte lite med på hva som skjedde i klasserommet, de følte heller ikke at ledelsen tok imot tilbakemeldingene de kom med. ART-prosjektet ble fulgt opp på team, men de fikk liten respons på forslag til endringer når det senere ble tatt opp med ledelsen.

Ved Blåveisen skole var også gjennomføringen av tiltakene basert på tillit. Samtidig virket det her som rektor var flink til å prate med de ansatte, det ble også trukket frem at han var flink til å lytte og til å veilede de ansatte. Det virket ikke som oppfølging av tiltakene var satt i noe system, slik at lærerne kunne komme med tilbakemeldinger og ønsker.

Oppsummering

Ved Hvitveisen skole ble ART-prosjektet tatt opp på teammøter. Der fikk lærerne si hva de mente fungerte og hva som ikke fungerte, de kunne også komme med forslag til endringer. Når dette så ble tatt videre til ledelsen er det lite respons og lærerne føler ikke at tilbakemeldingene blir gjort noe med.

Ved Blåveisen skole virker det ikke som det er noe system på oppfølging eller tilbakemelding.

Tilbakemeldinger

Lærerne ved Hvitveisen skole følte ikke at de ble hørt når de ga tilbakemeldinger på iverksatte tiltak. De hadde gitt noen tilbakemeldinger hvor noen av dem var veldig konkrete med helt konkrete forslag til endringer. Tilbakemeldinger hadde blitt gitt både via team og direkte fra enkeltpersoner på personalmøtene. Ledelsen var fast bestemt å at de først skulle prøve ut prosjektet slik som planlagt, og virket derfor lite mottakelige for endringer. En årsak til at ledelsen var så ivrige etter å gjennomføre dette prosjektet kan være at skolen har fått en del negativ oppmerksomhet rundt noen av sine elever. De følte kanskje de måtte vise for omverdenen at de gjorde det de kan for å bedre det sosiale miljøet ved skolen.

Ved Blåveisen skole sa lærerne at de ikke hadde gitt så mange tilbakemeldinger til ledelsen.

Lærer D hadde gitt tilbakemeldinger på at det var litt mange tiltak, men ikke gitt konkrete tilbakemeldinger på hovedprosjektet som skolen holdt på med. Et problem her kan være at lærerne ikke visste hva skolen hadde som hovedfokus.

Johannessen og Olsen (2008) er opptatt av at ledelsen har et stort ansvar når de tar imot tilbakemeldinger fra de andre ansatte. Dersom de får tilbakemeldinger på noe som lærerne ønsker endring på er det viktig at de tar dette på alvor og gjør noe med tilbakemeldingene. Dersom de velger å la være dette kan det skape misnøye blant de ansatte, og det kan oppstå konflikter.

Oppsummering

Ved Hvitveisen skole hadde lærerne flere ganger gitt tilbakemeldinger på de tiltakene ledelsen hadde satt i verk. De tilbakemeldingene som var blitt gitt hadde i liten grad blitt gjort noe med, og lærerne uttrykte til en viss grad frustrasjon over situasjonen. Lærerne ved Blåveisen skole hadde i mindre grad gitt tilbakemeldinger. Her manglet det i større grad god kommunikasjon fra ledelsen på hva skolen hadde som felles satsningsområde.

Hvordan tiltakene fungerer

Hvitveisen skole valgte å satse på et ferdigsydd opplegg som hadde fokus på det sosiale aspektet ved skolens læringsmiljø. Lærerne synes prosjektet tok for mye tid både av deres planleggingstid og undervisningstid. De synes også at deler av prosjektet virket kunstig og lite relevant i forhold til de utfordringene de møtte i sine klasser. De var fornøyd med den delen av prosjektet som gikk på konkrete tips til hvordan de kunne endre organiseringen av undervisningen, og valgte å bruke dette aktivt i sine klasser.

Ved Blåveisen skole var det opp til hver enkelt lærer hvordan han/hun brukte tiltakene i egen klasse. De to respondentene i undersøkelsen valgte å bruke det de lærte i ulik grad. Den ene læreren gjorde så godt hun kunne, mens den andre læreren i liten grad brukte variert undervisning aktivt i sin klasse.

Oppsummering

Tiltakene fungerer i liten grad slik det virker som rektorene hadde tenkt. Ved Hvitveisen skole velger lærerne å bruke deler av prosjektet aktivt. Resten av prosjektet er de mindre positive til og dette har de gitt gjentatte tilbakemeldinger på. Ved Blåveisen skole er det lite oppfølging av prosjektet samtidig som prosjektet med variert undervisning i liten grad virker til å inneholde konkrete endringer i lærernes undervisning.

Sammendrag

Lærerne ved de to skolene har et noenlunde felles syn på hvilke tiltak de setter i gang i sin egen klasse. Alle lærerne i undersøkelsen velger å satse på faglige tiltak med det målet å dreie elevenes handlinger i den retningen de ønsker. Dette gjør de hovedsakelig med å etablere rutiner og endre sin egen atferd.

Ledelsen ved begge skolene har valgt å sette i gang tiltak på bakgrunn av det de ser som skolens utfordringer. De andre ansatte ved skolen har i liten eller i ingen grad vært med på å fortelle hvilke utfordringer skolen har eller vært med på å utarbeide de tiltakene ledelsen har satt i verk. Det virker som der finnes få konkrete mål for hva man skal oppnå med de ulike tiltakene, og ledelsen er også i liten grad åpen for tilbakemeldinger som kommer inn. Tiltakene ledelsen har satt i verk virker lite fleksible, det er liten vilje til å endringer på bakgrunn av de tilbakemeldingene de ansatte måtte komme med. Tiltakene blir derfor, spesielt ved Hvitveisen skole, sett på som lite konstruktive.

Konklusjon og avslutning

Oppgavens hovedproblemstilling er: *Hvilke sammenheng er det mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak i de to valgte skolene?* Utfra de foregående drøftingene er det to momenter som peker seg ut som særlig viktige.

For det første kan man si at skolenes valg av tiltak i stor grad skjedde uten at de ansatte ble tatt med i begrunnelsen for valgene av tiltak eller i utarbeidelse av tiltakene. Ledelsen ved de to skolene valgte i stor grad tiltak ut i fra det de mente skolen hadde behov for. Ved Hvitveisen skole kan det se ut til at ledelsen valgte å sette i gang tiltak av sosial karakter for å vise omverdenen at de tok de sosiale aspektene ved skolen seriøst. Det kan altså se ut som de valgte tiltak på bakgrunn av skolens omdømme i nærmiljøet i større grad en med tanke på hva som var mest hensiktsmessig for skolens læringsmiljø.

For det andre kan det se ut til at lærerne foretrekker å sette i gang faglige tiltak for å bedre skolens læringsmiljø. Lærerne ved begge skolene referer til en splittet gruppe elever og foreldre der noen elever har ressurssterke foreldre som aktivt tar del i elvene sin skolegang. Dette er elever som har gode forutsetninger og som i stor grad gjør det bra på skolen. Lærerne velger å sette i gang tiltak i egne klasserom som skal sørge for at så mange elever som mulig får så stort faglig utbytte av undervisningen som mulig. Dette gjøres blant annet ved å variere undervisningen, ha faste og gode rutiner slik at elevene føler seg trygge og ved å holde arbeidsro i klassen.

Ut i fra disse to momentene ser man at både skolens ledelse og skolens lærere velger å sette i gang tiltak for å bedre skolens læringsmiljø. Dette er for så vidt ikke noe nytt. Det denne oppgaven også viser er at skolens nærmiljø og omdømme også har betydning for hvilke tiltak skolen velger å bruke.

Veien videre

Dette prosjektet har sett på sammenhengen mellom læringsmiljø, nærmiljø og tiltak. Problemstillingen er besvart, men mange nye mulige problemstillinger har samtidig dukket opp. På bakgrunn av denne oppgaven kan forslag til nye forskningsspørsmål være;

- Er skoler som er opptatt av et negativt omdømme mer opptatt av sosiale tiltak for å bedre læringsmiljøet?
- Foretrekker lærere faglige tiltak fremfor sosiale tiltak for å bedre skolens læringsmiljø?

Litteraturliste

- Arfwedson, Gerhard (1984) *Hvorfor er skoler forskjellige?* Oslo, Tanum-Norli
- Arfwedson, Gerd B. (1998) *Undervisningens teorier og praktiker*, Stockholm, HLS Förlag
- Bergkastet, Inger, Heidi Amundsen og Synne Bertnes Skjæret (2010) *Uro i skolen; -hva gjør vi?*, Oslo, Pedlex Norsk Skoleinformasjon
- Bergkastet, Inger, Lase Dahl og Kjetil Andreas Hansen (2009) *Elevenes læringsmiljø - lærerens muligheter; en håndbok i relasjonsorientert klasseledelse*, Oslo, Universitetsforlaget
- Berg, Nina B.J. (2012) *Føre var!; Forebyggende psykisk helsearbeid i skolen*, Oslo, Gyldendal Akademisk
- Brusegard, Stig (30. August 2012) *Fokus på inneklima i skolebygg*, hentet fra [utdanningsforbundet.no](http://www.utdanningsforbundet.no) 18. september 2012
<http://www.utdanningsforbundet.no/Hovedmeny/Grunnskole/Fag-og-utdanning/Laringsmiljo/Fokus-pa-inneklima-i-skolebygg/>
- Bø, Inge og Per Morten Schiefloe (2007) *Sosiale landskap og sosial kapital; innføring i nettverkstenkning*, Oslo, Universitetsforlaget
- Dalen, Monica (2004) *Intervju som forskningsmetode; -en kvalitativ tilnærming*, Oslo, Universitetsforlaget
- Engelsen, Britt Ulstrup (2006) *Kan læring planlegges?; Arbeid med læreplaner –Hva, hvordan, hvorfor?* Oslo, Gyldendal Akademisk
- Fløgstad, Tom rune og Grete Helle (2007) *Helhetlig skoleutvikling; Frå kenguruskole til lærende organisasjon*, Oslo, Kommuneforlaget
- Granerud, Cecilie (2012) *«Dette har ingen spurt oss om før»; en studie på læringsmiljø sett fra elevperspektiv*, Kristiansand, Universitet i Agder

- Hattie, John A.C. (2009) *Visible learning; A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, New York, Routledge
- Helle, Lars (2002) *Rom for handling; skoleutvikling I et helhetsperspektiv*, Oslo, Universitetsforlaget
- Iglum, Lisbeth (1997) *Kan de ikke bare ta seg sammen; Om barn og unge med MBD, AD/HD og Tourette syndrom*, Oslo, Ad Notam Gyldendal
- Imsen, Gunn (2006) *Lærerens verden; innføring i generell didaktikk*, Oslo, Universitetsforlaget
- Jacobsen, Dag Ingvar (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser?; Innføring i samfunnsvitenskapelig metode; 2. utgave*, Kristiansand, Høyskoleforlaget
- Johannessen, Asbjørn og Per Arne Tuft (2002) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, Oslo, Abstrakt forlag
- Johannessen, Jon Arild og Bjørn Olsen (2008) *Skoleledelse – skolen som organisasjon*, Bergen, Fagbokforlaget
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*, Oslo, Gyldendal Akademisk
- Laksholm, Tore og Bjørn Ness (1999) *Skolen som lokalt resurssenter- Framtidas skole; ei håndbok i skole- og nærmiljøarbeid*, Oslo, Kommuneforlaget
- Larsen, Sissel Kruse (20. aug. 2012) *Ble syk av mugg på skolen – fikk erstatning*, hentet fra vg.no 18. september 2012
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/elevavisen/artikkel.php?artid=10059866>
- [LK06] *Læreplanverket for kunnskapsløftet* (2006) Oslo, Kunnskapsdepartementet.

Midsundstad, Jorunn H. (2010a) *Elevens muligheter for kultivering og kvalifisering*. I Jorunn H. Midsundstad og Ilmi Willbergh (2010) *Didaktikk; Nye teoretiske perspektiver*(s.132- 146), Oslo, Cappelen Akademisk

Midsundstad, Jorunn H. (2010b) *Lærerutdanningens allmenndidaktikk*. I Jorunn H. Midsundstad og Ilmi Willbergh (2010) *Didaktikk; Nye teoretiske perspektiver*(s.180- 198), Oslo, Cappelen Akademisk

Moen, Kari Hoas (2004) *Nærmiljø og samfunn i barnehagen*, Oslo, Universitetsforlaget

Nordahl, Thomas, Sigrun Ertsvåg, Ann Gustavsen, Svein Nergaard, Anne-Karin Sunnevåg og Arne Tveit (2009) *Bedre læringsmiljø; materiell*, hentet fra [udir.no](http://www.udir.no) 12.mars 2012, [http://www.udir.no/upload/Laringsmiljo/Materiell/Bedre laringsmiljo materiell.pdf](http://www.udir.no/upload/Laringsmiljo/Materiell/Bedre_laringsmiljo_materiell.pdf)

Raaen, Finn Daniel (1984) *Skolen i nærmiljøet; Erfaring fra et skoleutviklingsprosjekt*, Oslo, Det Norske Samlaget

Skaalvik, Einar M. og Sidsel Skaalvik (2005) *Skolen som læringsarena; Selvopfatning, motivasjon og læring*, Oslo, Universitetsforlaget AS

TV2.no (9. juli 2012) *Åtte av ti skoler har uforsvarlig inneklima*, hentet fra [tv2.no](http://www.tv2.no) 18. september 2012, <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/aatte-av-ti-skoler-har-uforsvarlig-inneklima-3828787.html>

Vinding, Anne (27. august 2012) *200 000 barn på ulovlige skoler*, hentet fra [nrk.no](http://www.nrk.no) 18. september 2012, <http://www.nrk.no/nyheter/1.8289874>

Vedlegg

Intervjuguider

Lærere

Hvilke likheter og forskjeller er det mellom rektor og lærers oppfatning av egne forutsetninger for å skape et godt læringsmiljø?

- Hva kjennetegner din skoles nærmiljø?
- Kan du beskrive hva som kjennetegner skolen din?
- Hvordan ville du kort ha beskrevet skolens ledelse?
- Kan du gi en kort karakteristikk av elevene ved skolen?
- Hva kjennetegner foreldregruppa på skolen?
- Hvilken plass har skolen i eget nærmiljø?
 - Hvem bruker den på kveldstid?
 - Arrangeres det noe teaterstykker, onserter eller lignende for elever, foreldre og skolens naboer?
- På hvilken måte tror du rektor ved skolen ville ha beskrevet skolens nærmiljø?

Hvilke likheter og forskjeller er det mellom rektor og læreres valg av tiltak? (Hva de faktisk gjør)

- Hva gjør du for å skape et godt læringsmiljø i de klassene du underviser i.
- Har skolens ledelse satt i gang noen tiltak for for å bedre skolens læringsmiljø?
- Mener du at du som lærer får noe støtte fra dine overordnede til å jobbe med å bedre læringsmiljøet?
- Har lærerkolegiet fått være med å velge hvilke tiltak som skulle settes i gang?
- Hvordan fungerer de tiltakene ledelsen har satt i verk i praksis?
- Mener du skolens felles tiltak er med på å bedre skolens læringsmiljø?
- I hvilken grad mener du tiltakene er med på å bedre skolens læringsmiljø?

Hvilken betydning har rektors oppfatning av, og valg av tiltak, å si for lærerens valg av tiltak i klasserommet?

- Bruker du aktivt de tiltakene ledelsen har satt igang i eget klasserom?
- Hvordan blir tiltakene som er satt i gang av ledelsen fulgt opp?
- Blir tiltakene skolen har satt i gang etterprøvd? Kommer de rundt og ser at dere gjør det dere skal?
- Hvilke tilbakemeldinger har du gitt ledelsen (angående tiltakene)?
- Mener du at dine tilbakemeldinger har blitt hørt? Hvordan merker du at de har blitt hørt/ikke blitt hørt?
- Hvilket forhold har du til de elevene ved skolen du ikke underviser?

Rektorer

Hvilke likheter og forskjeller er det mellom rektor og lærers oppfatning av egne forutsetninger for å skape et godt læringsmiljø?

- Hva kjennetegner din skoles nærmiljø?
- Kan du beskrive hva som kjennetegner skolen din?
- Hva kjennetegner lærerne som jobber ved denne skolen?
 - Hvilken faglig kompetanse har de?
 - Hvilket forhold mener du de har til å skape et godt læringsmiljø.
- Kan du gi en kort karakteristikk av elevene ved skolen?
- Hva kjennetegner foreldregruppa på skolen?
- Hvilken plass har skolen i eget nærmiljø?
 - Hvem bruker den på kveldstid?
 - Arrangeres det noe teaterstykker, onserter eller lignende for elever, foreldre og skolens naboer?
- Hvilke faktorer i nærmiljøet hindrer dere i å skape et godt læringsmiljø?

Hvilke likheter og forskjeller er det mellom rektor og læreres valg av tiltak? (Hva de faktisk gjør)

- Hva gjør du som rektor for å skape et godt læringsmiljø blant elever og lærere ved denne skolen?

- Er det satt i gang noen konkrete tiltak for å bedre skolens læringsmiljø?
- Hvilke tiltak har du satt i gang for å bedre skolens læringsmiljø?
- Mener du at du som rektor får støtte fra dine overordnede til å jobbe med å bedre skolens læringsmiljø?
- Har lærerkolegiet fått være med å velge hvilke tiltak som skulle settes i gang?
- Hvordan mener du disse tiltakene er med på å bedre læringsmiljøet ved skolen?
- Hvem er det som gjennomfører tiltakene?
 - lærerne
 - de som er kurset i det
 - sosiallærer/rådgiver
 - skolens ledelse
- Hvordan fungerer de tiltakene du har satt i verk?
- Når forventer du å se endringer basert på de tiltakene dere har satt i verk?
- Mener du skolens felles tiltak er med på å bedre skolens læringsmiljø?
- I hvilken grad mener du tiltakene er med på å bedre skolens læringsmiljø?
- Er du fornøyd med de tiltakene dere har satt i gang?

Hvilken betydning har rektors oppfattning av, og valg av tiltak, å si for lærerens valg av tiltak i klasserommet?

- Tror du de tiltakene du/skoleledelsen har satt i gang blir brukt aktivt rundt i klasserommene?
- Hvordan følger du opp de tiltakene du har satt i verk?
- Hvordan etterprøver du at tiltakene faktisk blir brukt?
- Hvilken type tilbakemeldinger har du fått fra lærerne (angående tiltakene som er satt i verk)?
- Hva har du gjort med de tilbakemeldingene du har fått?
- Hvordan er forholdet ditt til elevene ved skolen?